

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

Orgaan der Vereeniging

OOST EN WEST.

Abonnementsprijs per jaar.

Vrij aan huis of franco per post
 binnenland bij vooruitbetaling . f 2.00
 Voor Oost-Indië en het Buitenl. » 3.00
 Afzonderlijke nummers. . . . » 0.10
 Men abonneert zich voor minstens zes maanden
 ingaande op den dag der eerste toezending f 1.—

Prijs der advertentiën.

Per regel . . . . . f 0.10
 Bij plaatsing van 300 regels . - 0.09
 » » » 1000 » . - 0.08
 » » » 3000 » . - 0.07

REDACTIE: De 4de Commissie, aan welke de verspreiding van populaire kennis omtrent Oost- en West-Indië is opgedragen.

Mededeelingen of Ingezonden Stukken moeten worden geadresseerd „aan de Redactie”, en gezonden aan den Heer G. E. V. L. VAN ZUYLIEN, Voorzitter der Redactiecommissie, 7a Heerengracht, of den Secretaris, Mr. G. VAN SLOOTEN AZN., 43 Conradkade, beiden Den Haag.

Voor de Administratie en Advertentiën wende men zich tot de Uitgevers-Maatschappij „HET GEMEENSCHAPPELIJK BELANG” Haagpoort 4, Den Haag.

Dit nummer bestaat uit Twee Bladen.

Het hoofddoel der Vereeniging is:
 Het verspreiden van populair kennis omtrent onze Indië onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zoodoende en ook door het verleenen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweken tusschen Nederland hier en ginds.

Om lid te worden kan men zich mondeling of schriftelijk op het bureau der Vereeniging Heerengracht 4 te 's-Gravenhage aanmelden. Het lidmaatschap kost als minimum-contributie f 1.50 voor het Binnenland en f 2.50 voor het Buitenland, om tevens franco en kosteloos dit weekblad te ontvangen.

Inhoud van dit nummer.

Bijdragen voor den noodlijdenden Javaan. — Mededeelingen van de Afdeling Utrecht, van het Hoofdbestuur. — Verlooting H. V. V. — Irrigatie op Java. — Algemeen Weekoverzicht. — Oost-Indische Berichten. — Iets over de Specerij-eilanden: Banda en Amboina. — Ingezonden stuk van Wong-Tani. — Wenken voor Indië. — Varia. — Inhoudsopgave van Nederl. Tijdschriften over Oost- en West-Indië. — Feuilleton: De positie van de Vrouw in de Javaansche Maatschappij. — Mail.

Voor den noodlijdenden Javaan.

Wij sloten onze vorige rekening met een saldo in kas van f 414.46
 In de afgelopen week werd ontvangen:
 Van N. N. te Leiden . . . . . 100.—
 Van de Utrechtsche Studenten . . . . . 25.—
 Collecte te Nieuwe Diep door N. 19.50
 Van Dr. T. H. te Utrecht . . . . . 10.—
 Deventer Dagblad 2.50
 Van Bar. S. de L. W. te Arnhem. . . . . 10.—
 Totaal 15 Mei . . . . . f 581.46

Mededeelingen.

I. Van de Afdeling Utrecht.

In het vorig nummer deelden wij mede, dat door onze afdeling de grondslag is gelegd voor een koloniale bibliotheek, waaruit de leden boeken ter lezing kunnen krijgen, voor den tijd van hoogstens 7 dagen per deel, wanneer zij dit aanvragen bij den Secretaris D. F. Romein, Willem Barentstraat 20bis te Utrecht. Bij die mededeeling bleef de laatste alinea achterwege. Sprekende van het aanvullen onzer boekery door den aankoop van standaardwerken over onze Koloniën, geschikt om ten alle tijde te worden geraadpleegd, hadden wij daaronder willen doen volgen:
 „Van hen, die tot de instandhouding dezer en van later aan te schaffen boekwerken mochten mede-werken, zal elke gave, hoe gering ook, in dank worden aanvaard en dezelve ingevolgt art. 20 van het huis- houdelijk reglement worden verantwoord.”

II. Van het Hoofdbestuur.

a. Hoe de ingezamelde gelden worden besteed.
 Van het Bestuur onzer Afdeling Nederlandsch-Indië ontvingen wij een schrijven dd. 14 April j.l., waarin nogmaals dank wordt betuigd voor het geld, dat wij ten bate der honger- en gebreklijdende Javanen hebben overgemaakt en medegedeeld wordt hoe dit geld was besteed en verder besteed zou worden.
 Na bespreking met den regent van Demak stelde de Voorzitter f 800 ter hand aan den heer van Emmerik,

FEUILLETON.

De positie van de Vrouw in de Javaansche Maatschappij.

Bij de bespreking van de plaats, die de vrouw in de Javaansche maatschappij inneemt, tref het ons, hoe moeilijk het valt een scherpe grens te trekken tusschen mannen-, vrouwen- en kinder-arbeid.
 In tegenstelling met Europa, waar de steden en dus de stadsbevolking een steeds toenemend en belangrijk percentage van het geheel vormen, is deze factor hier van weinig beteekenis.
 Zeer ruim genomen, zullen de eigenlijk gezegde stadsbewoners een miljoen uitmaken op een zielental van 25 miljoen, en bovendien is de afstand tusschen stads- en dorpsbevolking (uitgezonderd de drie handelssteden van Java Bavia, Semarang en Soerabaja), niet zoo groot als bijv. in ons vaderland.
 In de residentie Banjoemas, waarvan hier in den vorige sprake zal zijn, heeft men op een zielental van ruim elf honderd duizend met geen eigenlijk gezegde stadsbevolking rekening te houden, zoodat die hier ook niet besproken zal worden.
 De uitgestrektheid van Banjoemas, bedraagt een zesde van die van Nederland. Het land bestaat uit hooge gebergten en vruchtbare vlakten; het zijn vooral door deze laatste, behalve het nog niet in ontginning gebrachte gedeelte

officier van het leger des Heils te Salatiga, die zonder eenige propaganda op den voorgrond te stellen, zeer veel doet voor de bevolking. Met tact en goedkoop werkende, zet hij de menschen, die hij ondersteunt zooveel mogelijk aan het werk, en helpt vele tot den bedelstaf gebrachte huisgezinnen er weer boven op door kleine sommen. Op die wijze doet hij zeer veel goed ook voor de toekomst en dit is immers de beste manier om met het ingezamelde geld nut te stichten. Een bedrag van f 500 (de rest van de het eerst overgemaakte f 1300, werd met hetzelfde doel ter beschikking gesteld van den heer Thomson, officier van het Heilsleger te Sapoeran, waar de nood ook groot is.

Met de daarna ontvangen f 6000 had men plan op gelijksoortige wijze te handelen. Waarschijnlijk zou de bevolking van Keboemen en Karanganyer ook voor hulp in aanmerking komen. Van enkele controleurs werd nog bericht verwacht, terwijl de Voorzitter van het bestuur, de hoofdinspecteur van cultures, de heer van Lawick van Pabst, spoedig weder op reis zou gaan en dan persoonlijk zou zien, waar de particuliere liefdadigheid het best zal kunnen optreden. In elk geval dacht men nog ± f 800 te reserveren voor de door den heer van Emmerik te stichten bedelaarskolonie tevens werkinrichting (zie onder Oost-Indische Berichten).

b. Wat de Oost-Indische Afdeling verder doet.

In hare bestuursvergadering kwam ter sprake, of men zelf ook zou overgaan tot het inzamelen van gelden. Men ging daartoe nu niet over, omdat te Weltevreden met dit doel reeds een dames-comité was gevormd, aangezien het echter minstens even moeilijk is om het ingezamelde geld goed te besteden, bood het Bestuur der Afdeling daartoe aan het dames-comité zijn diensten aan, die dankbaar werden aanvaard.

De tentoonstelling voor Indische Kunstnijverheid, welke op half Mei was gesteld, zal denkelijk eerst 2 Juni worden geopend. Men dacht daarvoor de beschikking te krijgen over het gebouw der „Hoogere Burgerschool voor meisjes”. Deze eerste tentoonstelling zal hoofdzakelijk zijn van koperwerk. Slaagt zij, dan denkt men spoedig eene tweede tentoonstelling te houden, voornamelijk van houtsnijwerk.

Voor het bureau van informatiën te Weltevreden had men reeds eenige gegevens uit Nederland ontvangen. Zeer volledig en met zorg opgemaakt, zijn die, welke door de afdeling Nijmegen ingezonden werden, maar ook de andere Afdelingen en verschillende correspondenten deden hun best om zooveel mogelijk de gevraagde inlichtingen te geven, hetgeen echter niet uitsluit, dat het Hoofdbestuur zich steeds aanbevelen blijft houden voor het ontvangen van allerlei informatiën, die in het belang van het werk der Vereeniging kunnen zijn.

Verlooting H. V. V.

De houders der onder volgende nummers hebben de op hun lot gevallen prijzen niet afgehaald:

70, 110, 149, 156, 172, 177, 190, 191, 191, 195, 198, 199, 200, 201, 316, 355, 357, 369, 411, 440, 451, 484, 502, 511, 515, 518, 533, 568, 581, 597, 686, 690, 691, 705, 713, 715, 716, 757, 782, 850, 961, 1009, 1014, 1017, 1045, 1060, 1094, 1103, 1130, 1243, 1351, 1382, 1453, 1463, 1503, 1532, 1580, 1590, 1599, 1702.

Wij zullen die prijzen nog tot het einde dezer maand, ter beschikking houden van de eigenaars der nummers. Zij moeten zich, om de prijzen te krijgen, aanmelden op het bureau der Vereeniging Heerengracht 4.

van Tjilatlap, die men zich moet voorstellen als bedekt met een dicht net van dorpen en rijstvelden. Hieruit vloeit van zelf voort, dat de Banjoemasche bevolking bij uitstek landbouwers zijn. Wanneer men nu daaruit echter de gevolgtrekking zou maken, dat ieder Javaan bezitter is van een stuk bouwgrond, dan zou men zich ten eerste vergissen, omdat de uitgestrektheid van den bouwgrond daarvoor onvoldoende is.

In de afdeling Poerbolinggo bijv. is slechts 60 pct. der bevolking grondbezitter, de overblijvende 40 pct. bezitten alleen een huis met of zonder erf, maar zijn toch ten eerste bij den landbouw betrokken en helpen den landbouwer op velerlei wijze. In algemeener zin kan men zeggen, dat zelfs zij, die een bedrijf uitoefenen, betrokken zijn bij den landbouw; hunne vrouwen bijv. helpen mede oogsten enz.

De vele trappen van stand en welvaart, die te zamen het type eener Europeesche maatschappij vormen, ontbreken hier geheel. Behalve een zeer klein aantal ambtenaren, die de aristocratie vormen, kan men zonder overdrijving zeggen, dat het Javaansche volk bestaat uit kleine boeren en hunne helpers. De enkele uitzonderingen zijn van zoo weinig beteekenis, dat zij buiten sprake kunnen blijven.

Doordat de overgrote meerderheid van het volk tot één stand behoort, is de verdeling van arbeid zeer primitief en zullen in de meeste gevallen man, vrouw en kinderen elkander helpen bij eenzelfde bezigheid, al zullen uit den aard der zaak de bezigheden, die de meeste krachtsinspanning vorderen, mannenwerk blijven en aan de kinderen het lichtste werk worden opgedragen. Zoo zal de man bijv. zonder uitzondering ploegen en eggen, de vrouw oogsten, de jongens het vee hoeden en de meisjes op de kleine

Irrigatie op Java.

Maandag 12 Mei werd in de groote zaal van het Gebouw Diligentia de Openbare Vergadering gehouden, opgeroepen door de Ned. Afdeling der O.-Indische Maatschappij van Nijverheid en Landbouw, samen met de Vereenigen „Oost en West” en „Moederland en Koloniën” tot het bespreken van het Concept-rekest aan de Tweede Kamer, waarvan wij in ons vorig nummer den tekst hebben gegeven.

De opkomst was niet groot, hetgeen ons leed doet, want de oproeping was door de dagbladpers heinde en verre verspreid en wij hadden daarom gehoopt, dat Nederland beter zou hebben begrepen en gevoeld, dat het hier een levensquaestie gold, niet alleen voor de verarmde, thans hongerende Javanen, maar ook voor het Moederland, want al mogen de directe voordeelen voor 's Rijks-schatkist hebben opgehouden, het oude gezegde blijft toch nog altijd waarheid: Indië is de kurk waarop Nederland drijft!

Toch was het bemoedigend, dat onder het zestigtal, dat opgekomen was, verscheidene bekende strijders voor Indië's belangen mochten worden geteld.

Van den heer GELDERMAN uit Oldenzaal was een brief ingekomen, dat hij verhinderd was de Vergadering bij te wonen, maar dat hij voor het Concept-adres warme sympathie voelde. Hetzelfde schreef de ingenieur GERST uit Wiesbaden.

Aan de bestuursafel namen voor „Oost en West” plaats onze presidente en de fungd. Secretaris de heer GONGGRIJF. De vergadering werd ook bijgewoond door het Hoofdbestuurlid EVERTS, voorzitter der Afdeling Rotterdam.

De bespreking werd ingeleid door den voorzitter der Ned. Afdeling van de Indische Maatschappij van Nijverheid en Landbouw.

Deze begon met aan te toonen, hoe reeds sedert lange jaren bij bekende Regeeringspersonen de overtuiging gevestigd was, dat betere irrigatie der velden een levensquaestie is voor den Inlandsche landbouw en daarbij tevens in het belang der cultures voor de Europeesche markt. Hij wees op den Hoofdingenieur H. DE BRUYN, die op last van den Minister ROCHTUSSEN de irrigatie in Frankrijk en Zuid-Italië bestudeerde en later als Directeur van Openbare Werken zeer voor irrigatie op Java ijverde. Zelfs kwam men later op 't idee, dat artistieke boringen wellicht van dienst zouden kunnen zijn voor geregelde bevoeiing der velden.

Er werd toen ter tijd echter wel veel over irrigatie gedacht, gesproken en geschreven, maar 't irriteren zelf was luttel.

In 1885 had het echter den schijn, dat daarin verandering zou komen. Bij de reorganisatie van Burgelijke Openbare Werken werd een Irrigatiebrigade opgericht, maar 't was jammer, dat die reorganisatie tevens 't aantal ingenieurs verminderde, die men om flink te kunnen irriteren zoo brood-noodig zou hebben gehad.

Toch kwam de Directeur VAN BOSSE in 1891 tot het opmaken van een Algemeen-Irrigatie-plan, dat als toelichting der begrooting naar Nederland werd gezonden. De Minister van DEDEM bracht het in de Tweede Kamer mededeelende, dat het geld voor die werken door geldleeningen zou

moeten worden gevonden. — Algemeene ontsteltenis! Voor geleend geld moest men rente betalen en men kon daarvan dus geen werken van algemeen nut doen maken, zonder dat de zekerheid was aangetoond, dat die rente uit de vermeerdering van inkomsten zou kunnen worden betaald.

De Directeur van B. O. W. kreeg zijn irrigatieplan terug met opdracht, om van de daarop voorkomende werken de rentabiliteit aan te toonen.

Die rentabiliteits-berekening was de kapstok, waaraan de meeste der voorgestelde werken werden opgehangen. Van de 20 miljoen, waarvoor in 13 irrigatiegebieden in tien jaren tijds de noodige werken zouden worden gemaakt, was bij het einde van die periode maar 8 miljoen besteed. De heer v. B. vroeg destijds in een sarcastische bui, of men hem wellicht de rentabiliteitsberekening der sluis te IJmuiden als model kon geven en de heer van Kol, wijzende op „het meten met twee maten”, zeide onlangs in 't Koninklijk Instituut van Ingenieurs, dat er in de laatste halve eeuw van staatswege in Nederland 500 miljoen was uitgegeven voor spoorwegen, rivieren, kanalen enz., waarvan zeker bijna niets zou zijn uitgevoerd, als men voor die werken eerst een rentabiliteitsberekening naar den eisch voor O.-I. had gevorderd.

De droeve tijdingen uit Indië, waar in sommige streken misoogsten, watervloeden en andere rampen, de in de laatste jaren al meer en meer verarmde bevolking teisteren, zoodat ze voor een groot deel niet bij machte is om zelfs de strikt noodzakelijke voedingsmiddelen te koop en dus ten prooi is aan hongersnood en daartuit voortkomende ziekte en buitengewone sterfte, zullen zeker wel het inzicht wijzen en maken, dat men met die rentabiliteitsberekening heeft afgedaan. Er is *periculum in mora*.

Zoowel in Indië, als in Nederland, werd er van verschillende zijden op gewezen, dat de economische toestand van den Inlander op Java, vooral van den desaman, over het algemeen treurig is en bij den dag achteruit gaat.

Dit erkende zelfs de Minister van Koloniën bij de behandeling der jongste Indische begrooting in de Tweede Kamer, terwijl H. M. de Koningin bij de Troonrede een onderzoek heeft beloofd.

Nu er dreigend gevaar is, kan men echter met aanbrengen van verbeteringen niet wachten tot een altijd vrij langdurig Regeeringsonderzoek is afgelopen, vooral niet, wanneer het middel voor de hand ligt om den rijstooft, waarvan des landbouwers bestaan afhangt, belangrijk te vermeerderen en te verbeteren door goed ingerichte en ruimere bevoeiing der velden.

Een groot deel van het water der talrijke rivieren, die Java doorsnijden, vloeit thans ongebruikt naar zee.

Er zijn er echter nog, zelfs onder hen, die Indië door aanschouwing kennen en het een warm hart toedragen, die aan den verachterden economischen toestand niet gelooven en aan gewone rampen en misoogsten denken; terwijl anderen tegen irrigatie op ruime schaal te velde trekken, omdat zij daarin niet het éénige middel tot verbetering zien, misschien ook, omdat zij, even als de Tweede Kamer van 1891, schrikken voor het leenen van geld.

Nederland heeft echter geld en aanzien te danken aan den O. I. inlander en bij name aan den

bamboe of rottan.

2º. Op erf en rijstvelden bij het wieden van onkruid, het zoeken naar schadelijke insecten enz., het halen van oebi (een soort van inlandsche aardappelen) uit de bosschen en het verzamelen van tweede gewassen.

3º. Het maken van touwwerken enz.
 De vrouwen helpen echter nooit bij het ploegen en eggen; ook zijn zij den man nooit behulpzaam, wanneer hij het bedrijf van smid of timmerman uitoefent. Behoudens deze uitzonderingen, kan men zeggen, dat zij haar echtgenoot in alles ter zijde staat; omgekeerd helpt ook de man de vrouw in wat wij zouden noemen: meer vrouwelijke bezigheden.

De vrouwen zijn ook werkzaam in de suikerrietvelden, in de suikerfabriek en in de tabaksoodsen.

In een gewoon Javaansch huishouden naaien man en vrouwen, doch beiden even slecht. Wanneer zij dus het geld eenigzins kunnen missen, koopen zij gemaakte kleeven, die op de markt te koop worden aangeboden en door inlandsche mannelijke kleermakers op de naaimachine vervaardigd zijn, of wel zij geven de door benzelve gekochte of geweven stoffen aan die kleermakers ter afwerking, die daarvoor eene kleinigheid vorderen. Zeer arme lieden kunnen dit echter niet doen en behelpen zich dus met hun eigen grof naaisel.

Het schoonhouden van het erf doen zowel vrouwen als mannen; zwaar werk als boomen vellen, in een klapperboom klimmen, doet weer de man.

Zoals men dus ziet, heeft degewone Javaansche vrouw een zware taak en zij zou die dan ook onmogelijk kunnen vervullen, wanneer aard, levenswijze en klimaat niet mee,

kinderen passen. Van het houden van dienstdiener is geen sprake; bijgevolg moet iedere Javaansche vrouw haar eigen huishouden doen. Haar werk is veel en velerlei. Wij zullen hier hare voornaamste bezigheden opsommen:

1º. Het klaar maken van het eten en het bakken van koekjes, die in de gaarkeukentjes (waraungs) langs den weg worden uitgesteld en aan den man gebracht.

2º. Het batikken van sarongs, dat is: het met de hand aanbrengen van figuren op wit katoen, dat door eene bijzondere bewerking met was en het indompeelen in kleurstof met een eigenaardig fraai getint oostersch patroon bedekt wordt, dat uiterst vast van kleur is en door geen machinalen arbeid kan geveenaard worden.

3º. Het blauwerven van goederen door middel van indigo.

4º. Het donker, roodachtig bruin kleuren van wit goed, hetzij effen, hetzij met een patroontje.

5º. Garen spinnen.

6º. Het uit de hand weven van gestreepte katoenen goederen (kain loerik).

7º. Het maken van aardewerk.

8º. Het aan de markt (passar) brengen van eetwaren, kleeven, landbouwproducten en van alles, wat in huis gemaakt wordt en niet voor eigen gebruik bestemd is. Betreft het zware voorwerpen, dan zijn man en kinderen behulpzaam bij het vervoer van het huis naar de marktplaats.

9º. Het uitplanten, oogsten en stampen van de rijst.

10º. Het verleenen van hulp bij geboorten.

11º. Massage.

12º. Verkoop van kruiden en inlandsche medicijnen.

Bovendien helpt de vrouw den man:

1º. Bij het maken allerlei van vlechtwerk van bladeren,

Javaan, die sedert drie eeuwen voor ons arbeide. Uit de vroegere *batjoe sloten* betaalden wij de buitengewone uitgaven onzer huishouding en bouwden een uitgebreid spoorwegnet en dit terwijl O. Indie zelf, dat geld zoo goed voor tal van nuttige verbeteringen zou hebben kunnen gebruiken.

Thans rust op het volk van Nederland den heiligen plicht om den Javaan te helpen, ook al moet dit belangrijke opofferingen kosten. Mr. VAN DEVENTER heeft ons voorgerekend, dat bij eene billijke en eerlijke verdeling der finantiën van het Moederland van die der O. I. Koloniën, Nederland 187 miljoen gulden aan O. I. zal moeten terugbetalen.

Spreeker geloofde het niet, maar 't kan zijn, dat men 't hart zou missen om ter wille van de humaniteit zijn plicht te doen. Hij wijst er daarom op, dat ook *gewoon eigenbelang* ons er toe moet brengen om Java te geven, wat het toekomst. Men heeft zich onlangs verontrust over het oordeel van een Amerikaan en een Engelsman, die een artikel en een boek schreven, waarin ons koloniaal beheer schromelijk wordt aangevallen; men dacht aan een opzet om op de koloniaal-politieke-markt stemming tegen ons te maken, maar 't besef bleef niet uit, dat wij ons handelaren aan dergelijk geschrijf allen grond moeten ontnemen.

Gelukkig zijn onze koloniale misslagen niet te vergelijken met 't wanbeheer van Spanje op Cuba en de Philippijnen, maar als men een hond wil slaan, is de stok zoo licht te vinden en op hulp van anderen moet men niet rekenen. Dit heeft de geschiedenis van Spanje ons geleerd en blijkt nu bij den strijd der dappere Boeren tegen het overmachtige Groot-Brittannië.

Daarenboven, als wij den Javaan daadwerkelijk bewijzen, dat onze staatkunde thans is om zijn belang in de eerste plaats te behartigen, dan kiest hij onze partij tegen iedere moedigheid, die ons aan zou vallen en Java, het hoofdeiland van onze archipel is dan door den guerilla, die wij er zouden kunnen voeren, onneembaar.

De zekerheid, dat de Javanen in massa onze zijde zal kiezen, zou iederen belager van een aantal terughouden.

Niet getrauld dus met het in de eerste plaats brengen van 't noodige water op de velden en het beschermen dier velden tegen overstroming; dit laatste behoort bij een *degelijk* irrigatiestelsel.

Ook de voorstanders van irrigatie denken niet, dat dit het *eenige* middel is tot verbetering van de toestand. Waar 't water geen vruchtbaar slijb aanbrengt, daar mag ook bemesting niet ontbreken. Maar wat helpt bemesting zonder voldoende water?

Verbeteringen in de wijze van cultuur zijn noodig, vermeerdering der verkeerswegen is gewenscht, ook omdat 't volk zich gemakkelijk zou kunnen verplaatsen van de overbevolkte streken naar andere, waar werkvolk te kort komt. Goed bestuurde emigratie naar de Buitenbezittingen is gewenscht. De invoering van industrie moet worden bevorderd, maar dit alles zijn bijkomende, zeer nuttige middelen. Het voornaamste is, dat men den landbouw, waarvan 5/7 van 't volk van Java leeft, helpt aan 't noodige water om een rijk rijst-oogst te krijgen. Dit werd door ROCHUSSEN en MYER reeds 36 jaren geleden zeer juist ingezien. Het wordt nu tijd voor de uitvoering!

Tegenover de twijfelars aan 't goede nut der irrigatie, stelt hij den ingenieur HOMA VAN DER HEIDE, die onlangs een boek schreef, dat hij iedereen ter lezing aanbeveelt en waaruit hij een enkele aanhaling voorleest.

Tot slot der inleiding wees spreker er op, dat een technisch debat niet lag in de bedoeling, maar dat hij de hoop koesterde, dat zij 't ook na verbetering van het concept door 't debat, tot het indienen van het rekest aan de Tweede Kamer zou worden besloten en dat dan de adhaesie-betuiging van tal van Vereenigingen en van afzonderlijke personen in den lande, het bewijs zal leveren, dat *verbetering der irrigatie een volks-wens* is!

Bij het debat, dat nu volgde, werden in enkele artikelen wijzigingen gemaakt, die echter in den aard van het rekest geen verandering brachten. De ingenieur, VAN DEN BROEK D'OBRENAN, wilde er ook het betere beheer der bestaande inlandse irrigatiewerken in doen opnemen, maar trok zijn voorstel in, na den toelichting van den voorzitter, dat ook dit wel degelijk de bedoeling was, waar een „degelijk stelsel van irrigatie” op den voorgrond was gesteld.

Het rekest in zijn geheel werd nu met algemeene stemmen aangenomen en besloten, dat de drie samenwerkende vereenigingen alles zouden doen wat gedaan kan worden, tot het verkrijgen van adhaesie.

De heer R. A. VAN SANDICK, die de afdeling

der N.-I. Mpij. van Nijverheid dank betuigde voor het genomen initiatief en den voorzitter voor zijne leiding, wees op het goede voorbeeld der samenwerking van deze drie vereenigingen, die het belang van Indië beoogen.

Van de vergadering was ook het besluit genomen, dat een afdrukt van het Verslag der zitting, uit de Indische Mercur, als toelichting zou worden gevoegd bij het aan de Tweede Kamer te richten rekest.

WEEKOVERZICHT.

De zware wolken, die voor eenige dagen onzen politieke horizon omfloerden, hebben zich gelukkig wederom verstrooid en met meerdere gerustheid lezen wij dagelijks de bulletins, die over den gezondheidstoestand van H. M. de Koningin worden uitgegeven. Het is misschien niet wonderbaarlijk, maar toch voor ons Nederlanders, die zoo weinig aan den weg timmeren, eenigszins verrassend, de zoo groote deelneming ook in den vreemde te aanschouwen. Het was voor een onzer vrienden in Engeland een zonderlinge gewaarwording, op te merken, dat het Engelsche publiek de vredesonderhandelingen in Transvaal een niets betekenend onderwerp achtte, vergeleken bij de ziekte van onze Koningin. Zelfs in Hongarije werden bulletins uitgegeven. Het gaat dikwijls zoo, dat een verheven persoon de belangstelling slechts op groote afstanden kan opwekken. Hier, gelukkig, was het medegevoel overal even sterk. Naast de bijzondere positie, die onze jonge Koningin onder de vorsten en staatshoofden der wereld inneemt, ligt dit waarschijnlijk ook voor een gedeelte aan de meerdere beweging, die de mogendheden in de laatste jaren in den vroeger zoo loggen Hollandschen stam hebben ontwaard en die meer dan wij vermoeden, vragen hebben doen rijzen omtrent onze positie in de rij van de staten van Europa. Er zijn teekenen, dat het vraagstuk der Hollanders, na ruim zeventig jaar van de baan te zijn geweest, wel weer eens acuut zou kunnen worden en zeker is het, dat menigeen in het buitenland aan den afloop van de ziekte van onze Koningin het al dan niet plaats grijpen van ernstige politieke gebeurtenissen in zijne gedachte vastknoopte. Het zou te ver voeren hierover nader uit te weiden, maar men mag wel aannemen, dat wij een crisis in ons volksbestaan hebben doorleefd.

Onder dat alles waren wij druk bezig met over de militaire wetten te raadplegen en over oorlogstoestand en zijn juridisch-philosophisch karakter te spreken met al die olympische kalmt, alsof wij het hadden over een academisch vraagstuk, zonder dat naar het scheen men zich een oogenblik voor den geest haalde, hoe licht het mogelijk zou kunnen zijn, spoedig den oorlogstoestand in praktijk te aanschouwen. Vooral bij de doodstraf-artikelen verzonken wij het diepst in de zee der abstracte bespiegelingen. Moge daarvan de realiteit, die men in Indië nu en dan op den rechten prijs kan leeren schatten, ons nog langen tijd bespaard blijven.

De Engelschen komen met hunne vredesonderhandelingen nog niet bijzonder onder zeil. Zij maken het dan den Boeren ook waarlijk niet gemakkelijk. Daargelaten hun lang niet malsche, en door hun krijgssucces zeker niet gerechtvaardigde eischen, geven zij nog blijk ook het onderling overleg van de Boeren te willen tyranniseren. Zoo wordt nu weder bericht, dat de nog te veld staande generaals der Boeren geen overleg zullen mogen plegen met hunne afgevaardigden in Europa. Voor een deel komt deze weigering van Engelsche zijde zeker voort uit hun vroeger houding tegenover Kruger, Leyds en de andere vertegenwoordigers, waarvan zij herhaaldelijk hebben verklaard, dat zij alle vertrouwen bij de Boeren hadden ingeboet en die zij zich telkens voorstelden, als uit de gelederen der strijdende Boeren weggejaagd of gevlucht. Thans door het toestemmen in beraad met deze personen zou Engeland toegeven, dat zijn vorig oordeel omtrent deze mannen geheel misplaatst was geweest en zij nog wel degelijk het volle vertrouwen van alle Boeren genieten en ten slotte het sluiten van den vrede in hun macht hebben. Bovendien zijn de Engelschen ongetwijfeld bang, dat de Boeren door hun vertegenwoordigers zullen te weten komen, van hoe groot gewicht het spoedig, zeer spoedig sluiten van den vrede voor Engeland is, en dat de mannen hier in Europa met hunne groote diplomatieke bekwaamheden bij de onderhandelingen het gehele beleid zouden in handen krijgen, terwijl de Engelschen liever spreken met die Boerenleiders, van wie zij menen te mogen veronderstellen, dat zij in het diplomaten spel tegen hen zijn opgewassen.

Het koloniaal beleid van dit ministerie beoogt naast vele andere prijzenswaardige dingen ook een juiste verdeling van de militaire lasten over het rijk en zijne koloniën. Daarbij zouden dan de koloniën ook een deel van de militaire kosten van het moederland, voor zoover die geacht kunnen worden ook ter beveiliging van de koloniën te strekken, te dragen krijgen. Indien dit in de juiste verhoudingen wordt berekend, is zulk een verdeling alleszins rechtvaardig, vooral wanneer men let op de betekenissen, die de Engelsche regering door haar op de betrekkenis, weet te schenken aan het feit, dat men Engelsch burger is, onverschillig of men zich in China of op Nova Zembla moge bevinden. De onaangename ervaring, die Engeland bij de nadere uitwerking van dit plan ondervindt, is de tegenstand van de koloniën, vooral van Canada. De tegenstand redeneeren zóó: wij hebben alleen de Amerikanen tot

het telkens wassen, zonder het echter grondig te reinigen, want zeep is eene groote luxe in een Javaansch huishouden. Dit neemt niet weg, dat zij verzet zijn op nieuwe en mooie kleeren.

In den regel zorgt ieder lid van het gezin voor zijn eigen goed, dat gewoonlijk slechts bestaat uit twee stel. Onder een stel heeft men te verstaan voor de vrouw: een sarong, baadje, horstdoek (kemben) en *slendang* (een lange schouderdoek, die de Javaansche vrouw gebruikt om voorwerpen in te dragen); voor den man: ook weder een sarong, baadje, hoofddoek, korte broek en buikband.

Ook hebben zij nog dikwijls een stel kleeren van eenigszins betere kwaliteit voor feestdagen. De kinderen doen het vaak zonder kleeren af.

In het vorenstaande werd eenige malen melding gemaakt van kinderarbeid; dat is inderdaad een zeer merkwaardig verschijnsel in de Javaansche maatschappij.

Kinderen, die nauwelijks kunnen loopen, dragen dikwijls een broertje of zusje op den rug.

In het algemeen ontwikkelt het Javaansche kind zich veel spoediger dan het Europeesche, leert snel alles aan en bezit, volgens onze begrippen, eene handigheid, ver boven zijne jaren. Dit geldt echter slechts tot ongeveer twaalfjarige leeftijd, dan blijven zij in ontwikkeling naगेव stilstaan, gaan zelfs soms achteruit en in algemeenem zin gesproken, beantwoordt de volwassen man of vrouw volstrekt niet aan de verwachtingen, die het kind heeft opgewekt. (*)

(*) Een natuurlijk gevolg van gebrek aan onderwijs. Red.

naburen; met deze zullen we echter nooit oorlog krijgen, want wij worden op den duur toch heelmaal Yankee mee; trouwens onze nijverheid en landbouw werkt nu reeds nagenoeg voor drie vierden met kapitaal uit de Vereenigde Staten. Wat kan ons daarom de ruzie's van Old England schelen. Daarom: „geen man en geen cent!” Het moderne „civis romanus sum” schijnt dus in Canada niet meer zijn geld waard te zijn.

De ontzettende ramp van Martinique deed een tijdlang al het andere, dat op den aardbol voorviel, de nietigste propheeten aannemen. Duizenden en duizenden menschen, miljoenen aan kapitalen, steden en dorpen, alles in eenige minuten verbrand, verwoest, vernield. De belachelijke kleinheid van den mensch tegenover de „domme” natuurkrachten is ons weer verbijsterend geopenbaard. In alle opzichten deed deze verschrikkelijke gebeurtenis terugdenken aan de ramp, die nu een twintig jaar geleden onze Indië deed daveren; van alle kanten werd dan ook op de Krakatau-uitbarsting de aandacht weder gevestigd. Ook thans schijnt door het binnendringen van het zeewater in den krater van den vulkaan een waterdampontplofing te hebben plaats gehad, waardoor de intensieve vuur der aarde omhoog is geslingerd en alles vernield is neergeslagen op het ongelukkige eiland. Van alle zijden tracht men nog te reddend, wat te redderen is. Ook onze regering is daarbij niet achtergebleven.

Duitsland beleefde dezer dagen de afschaffing van de zgn. „dictatuur-paragraaf” in Elzas-Lotharingen. Deze bepaling, waardoor de meest uitgebreide onverantwoordelijke macht door de regering kon worden uitgeoefend en het land zonder vorm van proces in staat van beleg kon worden gebracht, had altijd den grootsten afkeer ontmoet en herhaaldelijk waren daarop felle aanvallen ondernomen. Niets had echter geholpen, totdat de Staten van het Rijksland anderhalf miljoen gingen besteden voor de restauratie van een historisch kasteel waaraan de keizer zeer gehecht is. Dat hielp en de keizer op het herbouwde kasteel aangekomen, werd vermurwd en trok een streep door de hatelijke bepaling. 't Is of men een middeneeuwisch verhaal leest.

Behalve enkele vechtpartijen, waarbij de vroolijke kiezers o. a. de kleuren van den regenboog op de pijnlijke ledematen van een candidaat wisten te tooveren, zijn de herstemmingen in Frankrijk zonder ernstige rustverstoringen afgegaan, en dus kan vader Loubet de nationale bedevaart naar Rusland gaan ondernemen; men hoort vertellen, dat hij ook een bezoek brengen zal aan Europa's schoonmama te Kopenhagen. Met zijn uitstapje is dan het vorstelijk reisgezelschap, waarvan wij menig ook weer zal hooren van den Ghjand Perzië, die met de nauwgezetheit van een commissio-voyageur ook ditmaal zijn rondreis in Europa zal volbrengen. En zoo komen wij dan over een week of wat zoetjes aan bij den komkommertijd. Vóór die rustige maanden zullen wij evenwel nog veel hooren over eenige kwesties, die nu tot helderheid moeten worden gebracht en waarvan in de eerste plaats de Oostenrijk-Hongaarsche entente moet gerekend worden. Tot dusver lijkt het er niet op, dat alles erg goed van stapel zal loopen. Er werd zelfs gesproken over een scheiding tusschen beide landen. Dit lijkt wel een beetje kras, maar wanneer men eens in de gelegenheid is geweest om het hemelsbreed verschil in volkszeden, taal, landaard en denkwijze tusschen Oostenrijk en Hongarije gade te slaan, zal men integendeel gaan meenen, dat dit de eenige plausible oplossing kan zijn. Wij zullen, zien wat de belanghebbenden zelve overeen zullen komen.

RECLAMES.

Mantel-Magazijn
„DE DUIF”,
Zoutmanstraat 49, Den Haag.

SPECIALITEIT

IN
Mantels, Blouses enz.

Abonnement geldig in
BERLITZ
meer dan 170 steden
SCHOOL
ALLE MODERNE
TALEN
Onderwijs Vertalingen
ALLEEN Telef 1138
Gewaarschuldigd tegen arglistige nabootsing

Deze eigenaardigheid van de Javaansche jeugd vergemakkelijkt echter zeer het grootbrengen der kindereu. Opvoeding in den zin, die wij, Europeanen, daaraan hechten, ontvangt het Javaansche kind in het geheel niet. Wel echter zullen de ouders, door nood gedwongen, zich er op toeleggen, het kind zoo spoedig mogelijk op eigen beenen te laten staan en zelfs eenige hulp er van te verkrijgen.

Het spreekt van zelf, dat het kind niet zonder horten en stooten groot wordt, want ondervinding is nu eenmaal geen zachte leermeesteres, en veel groote en kleine ongelukken zijn het gevolg van deze opvoeding. Zoo zag ik bijv. eens met eigen oogen, hoe een vrij tier kind van twee jaar, dat nog niet goed kon loopen, geheel alleen, met een wijs gezicht, een *djagoeng* (maiskolf) voor zijn ontbijt zat te roosteren bij een vuur, en werkelijk er voor zorgde, dat de bewuste *djagoeng* aan alle kanten een mooie, bruine kleur aannam, en dus goed bereid was. Het had zich echter gedurende dien tijd heerlijk gebrand, maar was nu zoo ver dat het zichzelf kon helpen, tot groot gerief van de ouders, die geen toezicht meer behoeften te houden. Ook zag ik herhaalde malen, hoe kleine Javaansche kinderen, die pas konden loopen, onder de wielen van een of ander voertuig geraakten, en dat wel door onachtzaamheid van de moeder, die met eene buurvrouw de „chronieke scandaleuse” van het dorp stond te bespreken. Gewoonlijk eindigde zulke voorvallen daarmede, dat de moeder, opmerksaam gemaakt door de luidruchtige waarschuwingen van den voerman, met veel misbaar op het kind toeschoot, het van de gevaarlijke plaats wegrukte en het een flink pak slag gaf.

Met verwondering zal men misschien opgemerkt hebben,

Mej. MOONEN—HENNES,
Bilderdijkstraat 98, alhier.
UITZENDING van DINERS.
Kamers met pension te huur.

Oost-Indische berichten.

Omtrent Soemedansche toestanden, hetgeen voor den noodlijdenden wordt gedaan, de reis van den heer van Kol, Atjeh, de expeditie van Quala Sim-pang en Djambio!

Naar aanleiding van een *opstootje*, dat onlangs te Soemedang plaats had, deelt de *Preanger-Bode* van 10 April j.l. mede:

„In elk geval, of er thans hier kwestie is van opstand of niet, er is alle aanleiding om aan te nemen, dat het ontstaan van een opstand hier in deze streken, waar onvrede heerscht in hooge mate, zeer goed mogelijk is.

Het Soemedangsch, waar de aanhang der radjas altijd het grootst was, is juist een streek, die het meest wordt geteisterd door hongersnood en waar, door de telkens mislukte oogsten, de belasting een zware druk is voor de bevolking. In deze streek zwaait bovendien de woeker haar alles neederdrukkende scepter.

Het mislukken der oosten wordt toegeschreven aan het gebrek aan water voor de bevoeding der rijstvelden, dat gemakkelijk hier zou kunnen gebracht worden, wanneer zich daartegen geen particuliere belangen verzetten.

De eigenaar van een particulier land, aan een kali gelegen, geloofde, dat hij het recht heeft alle adfaming van het water te beletten, waardoor dit zijn erf niet zou bereiken en daardoor is een groote streek geheel zonder bevoerings-water.

Wanneer werkelijk de eigenaar van dit land dergelijke rechten kan doen gelden, die tengevolge hebben, dat in een groote streek ellende heerscht, heeft de Regeering toch de macht, die rechten af te koopen?

Te begrijpen is het, dat de bevolking niet begrijpt, hoe het mogelijk is, dat wordt er toegestaan, dat duizenden en duizenden gebrek, ja honger lijden ten behoeve van een enkele.

De groote wrok, die hier sluimert bij de vele onvrede-neden onder de meer ontwikkelde inlanders, die door de reorganisatie, welke ten goede komt aan de Europeesche ambtenaren, maar zij meenen, geen baantjes meer kunnen bemachtigen, sluit zich aan bij de onvrede van hen, die gebrek lijden door de slechte water-voorziening, de resultaten van de grondhuur-ordonnatie, zoo het heet ten hunne behoeve gemaakt, enz. enz.

Dit alles doet een gevaarlijke beweging ontstaan, waarop de aandacht der betrokken ambtenaren niet gevestigd kan worden. Er bestaan allerlei factoren, die op groot gevaar wijzen, want er is alle kans, dat de vele onvrede-neden, die in het Soemedangsch zijn, zich zullen aansluiten bij hen, die het initieef nemen tot een verandering in den bestaanden toestand, waarvan ook de eersten hopen te kunnen profiteren en die een verbetering van hun toestand in het verschiet stelt!”

Dat er ook op midden-Java, wat het hongeriijden betreft, nog geen reden is, om met meer gerustheid de toekomst in te zien, blijkt, behalve uit de verleden week door ons overgenomen Indische berichten, opnieuw uit een artikel van de *Soer. Crt.*, waarin wij lezen, dat er voorloopig niet veel komen zal van landranden in de Vorstenlanden ter vervanging der rechtscollages, waarvan de resident voorzitter is.

De resident van Soerakarta, de heer *W. de Vogel*, kant zich op het oogenblik tegen de invoering, omdat hij voor een groote hongersnood vreest met het oog op de mislukking van vele padi-aanplantingen en de kort geleden voorgekomen overstromingen.

Zeer noodig is het dus zeker, dat wij allen, die den Javaan een goed hart toedragen, zowel in Europa als in Indië, voortgaan met het verzamelen van gelden, om zijn groote ellende mee te helpen verlichten.

Het wijze *Handelsblad* wordt wel gelogenstraft door de volgende feiten:

„Door den resident van Semarang is ontvangen, ten behoeve der noodlijdende bevolking in zijn residentie: van het watersnoodcomité te Soekaboemi f 534.49½, door tusschenkomst van de Javabode f 155 en van een onbekende f 10. Sedert was reeds ontvangen f 1540, zoodat het totaal bedraagt f 2239.49½, welke som aan den assistent-resident van Pati is overgemaakt.”

In het *Soer. Handelsbl.* van 13 April j.l.:

„Tot heden is voor de noodlijdenden in Midden-Java getekend op de lijst, die de commissie voor Soerabaja alhier laat circuleeren, voor een bedrag van f 1282.75”.

In de *Deli Courant* van 16 April het bericht, dat op de Alg. vergadering der Vereeniging „Onderlinge hulp van Assistenten” het uitnemende idee om gelden in te zamelen ten behoeve van het noodlijdende gedeelte der Inlandsche bevolking op Java, te berde werd gebracht en aangenomen. Overal zullen nu lijsten circuleeren en ter teekening liggen. De redactie voegt er aan toe:

„Is het wel noodig, dat wij oprekken om te offeren op dit altaar. De Regeering tracht reeds te doen, wat zij kan, ten einde in den nood te voorzien, maar zij is onmachtig al de ellende te lenigen. Ook van particuliere zijde moet worden medegewerkt, waar de arme Javaan geteisterd wordt door hongersnood, overstroo-

dat tot nu toe met geen enkel woord van onderwijs sprake was. Dit heeft eene zeer geldige reden. Wanneer men weet, dat in de afdeling Poerboelingo bijv., op iedere honderd-duizend zielen 666 inlandse school is met ± 130 leerlingen, zal iedereen begrijpen, dat men zonder overdriving kan zeggen, dat het Javaansche kind geen onderwijs ontvangt. Onder die schoolgaande kinderen, treft men geen meisjes aan. Gedurende mijn twintigjarig verblijf in Java, heb ik slechts één gezien, dat meisjes de gouvernementen-inlandsche school bezochten; dit was in de school te Kertoredjo (afdeeling Djombang) in de nabijheid van de zendingspost Madjarna en ongetwijfeld een gevolg van den invloed der nabij gelegen zendingschool, die in waarheid een gemengde school is.

Dus eene gestelijke opvoeding ontvangt noch de Javaansche jongen, noch het Javaansche meisje. Dit gemis wordt echter door de natuur eenigszins vergoed, doordat het kind eene buitengewone handigheid en veel navolgings-talent zijn aangeboren en door de toestanden, die de Javaansche jeugd doringen reeds spoedig op eigen beenen te staan.

Zonder dat er van eigenlijk gezegd huisonderwijs sprake kan zijn, leeren de kinderen langzamerhand alles wat de ouders of de bureu kennen. De gezichtskring van het meisje blijft in den regel nog meer begrensd dan die van den jongen, omdat zij gewoonlijk nooit verders komt dan de nabij gelegen markt. Daardoor blijven hare kundigheden beperkt tot wat hare moeder of misschien de bureu hand kunnen leeren, maar als regel kan men toch zeggen, dat elke Javaansche vrouw, behalve de werkzaamheden, noodig in het huishouden en bij den landbouw, nog een of meer nevenbedrijven uitoefent.

(Wordt vervolgd.)

ming en epidemisch, dezelfde Javaan, die nog zoekt naar de plaats, waar hij gezaaid heeft, evenals in de dagen van Multatuli. Sinds dien is veel veranderd en verbeterd, maar het is niet meer dan menschelek om iets te geven tot leniging van den nood in een land, waar wij ons brood en meer dan ons brood verdienen."

In het *Bat. Nbl.* van denzelfden datum lezen wij, dat het aldaar door eenige dames ten bate der noodlijdende georganiseerde feest te Weltevreden, een groote opbrengst beloofde.

Dat ook de enkele meer gegoede Inlanders naar vermogen hunne misdeelde landgenooten helpen, wordt ons duidelijk uit een schrijven uit het Demaksche van iemand, die een paar dagen bij den wedono van Samboeng had gelogeed:

"Dat de toestand in dit direct niet couleur de rose is, blijkt mij o.a. daaruit, dat velen onder de bevolking er armzalig uitzien. Wat mij zeer opviel was de dagelijkse stroom naar de districtswoning van arme kinderen, ieder met een djatiblad in de hand en smeekende om wat rijst; van den gulden wedono en diens echtgenooten ontvingen zij ieder een portie."

En gelukkig worden er nu ook allerwege plannen beraamd, om den ongelukkigen slachtoffers blijvende hulp te verschaffen en hen voor herhaling der ellende te vrijwaren.

In een hoofdartikel van de *Locomotief* van 12 April jl. beschrijft *Mr. P. Brooshoofd* uitvoerig de plannen van den heer *A. van Emmerik* tot oprichting van een pionier-bedelaarskolonie te *Salatiga*, en begint met de woorden:

"Langs lijnen van geleidelijkheid ontwikkelt zich de heele geschiedenis, en zoo was het ook een alledaagsche loop van zaken, die in de zuidelijke afdelingshoofplaats der residentie Semarang de kiem legde voor een maatschappelijke instelling, door eeuwen van hollandsch bestuur op Java dringend noodig gemaakt: een opnemings- en werkinrichting voor bedelaars."

Zooals de lezers van het *Koloniale Weekblad* weten, hebben de heer van Emmerik en zijne vrouw van den beginne af, vele hongerigen en lijdenen op hun erf gevoed en verpleegd, daartoe door de gulde bijdragen van weldadigen in staat gesteld. Onder het verrichten van dit menschelevend werk, dat zich meer en meer uitbreidde, daar het ook buiten hun woonplaats van hulpbehoevenden wemelt, rijpte bij hen, mede tengevolge van een gesprek met den hoofdonderwijzer van der *Spek*, het plan tot oprichting eener kolonie, waar de lijders niet slechts zullen worden gevoed, maar ook, zoodra zij daartoe sterk genoeg zijn, door arbeid hun eigen onderhoud zullen verdienen. Voor het oprichten en leiden van zulk een inrichting, waarvan de noodzakelijkheid in Indië nu wel niet meer zal worden ontkend, acht ik, zegt *Mr. P. B.*, die persoonlijk het een en ander te *Salatiga* is gaan onderzoeken, den heer van Emmerik (gesteund door zijne beminlijke echtgenooten) den aangewezen man, vooral na hij een onafhankelijker stelling wenscht te gaan innemen tegenover het Engelsche Heilsleger.

Met welwillende medewerking van den ass.-resident *G. A. Oosthout* en den houtvester *W. A. van Asbeck* wil hij thans trachten daarvoor een stuk gouvernementsgrond te krijgen, ongeveer 2 à 3 paal boven *Salatiga*, bij *Warak*, aan den weg naar *Gattasan* en *Grabak*. Er is daar bosch, naar ik meen vroeger ingedeeld bij de gov. koffiecultuur, maar later gereboiseerd, grasland en bouwland, te zamen 120 à 130 bouws, die op het oogenblik in kaart worden gebracht, waarna de heer v. Emmerik den grond bij rekest zal aanvragen en zelf naar Buitenzorg hoopt te gaan om zijn verzoek bij den *Gouv.-Generaal* te bepleiten en, voor geval van ongunstige beschikking, aan te dringen op zoo spoedig mogelijke afdoening der stukken en bekorting van tijdroovende formaliteiten.

De heer v. Emmerik stelt zich voor, op het aangevraagde terrein 4 à 500 hulpbehoevenden te kunnen onderhouden en te werk stellen. Hij wil hen onderbrengen in afzonderlijke *tampatjes* (woningkjes) voor ieder persoon of gezin, waarvan hij er aanvankelijk een honderdtal, natuurlijk van goedkope materialen, zou willen bouwen. Verder natuurlijke verplegingsinrichtingen, eenvoudige woning voor hem en zijn gezin. De mannen wil hij voornamelijk, na ontginning van het bosch, den grond doen bewerken, padi gogh (bevoeling is er niet) en tweede gewassen laten planten, de vrouwen, behalve het besturen der huishouden, laten vlechtwerken, wellicht stijfjes maken van ketella pohn of andere kleine industrieën doen drijven.

Ook de veeteelt zal er beoefend kunnen worden. Maar deze kleine kolonie te *Salatiga* is slechts het nabijliggend oogmerk des oprichters. Den volksnood in Midden-Java bij ondervinding kennende, gevoelt hij, dat elders: in de *Kedoe*, *Banjoemas* of *Preanger*, een armenkolonie zal moeten verrijzen op groeter schaal, dan op het beperkte terrein te *Salatiga* mogelijk is. Zulk een inrichting wil hij maken tot depot van emigratie naar *Sumatra*, waar de kolonisten met gouvernements hulp eigen landbouwkolonies zouden kunnen gaan vestigen. Dit alles ligt nog ver in 't verschiet, maar zeker is het niet ondenkbaar, dat onder goede leiding en heiligen ijver, als die van *Emmerik*, de arme Javanen, na eerst fysiek versterkt te zijn, worden voorbereid tot nuttigen arbeid elders.

De heer van *Kol*, zoo lezen wij uit de *Indische*

Couranten der laatste mail, komt *Vrijdag 18 April* van *Brebes* te *Semarang*, blijft den 19den daar ter stede en gaat van 20-24 April de meest lijdende streken dezer residentie: *Demak*, *Grobogan*, *Koedoes* en *Japara* bezoeken, en dan over *Bora* naar *Soerabaja*. Het laatst aangebrachte *Soer. Hbl.* heeft weder een reisbrief van den heer van *Kol* betreffende den toestand in *Atjeh*. Zijn gevolgtrekking is zeer bemoeidigend: "de oorlog is feitelijk geëindigd", zegt hij, "en de troepen doen eigenlijk nog maar dienst als politie." Het woord "prang sabil" heeft bij den *Atjehschen* kampongman zijn kracht ingeboet; hij gaat vertrouwen stellen in de kompanie, wier welmeen hem duidelijk is gemaakt en bouw weder rijst en peper, terwijl de klewang in de schede blijft. De ophitsende priesterpartij, die den oorlog wilde, omdat hij geld in het laadje bracht, heeft niets meer te vertellen; den adathoofden daarentegen wordt de hand gereikt en steun geboden."

Het is nu maar te hopen, dat berichten, zooals onderstaande, welke wij aan de *Jav. Cr.* van 9 April j.l. ontlenen:

"De bende van *Imam Rijsin* werd in *Kloëng* overvallen door *marcheuses* onder luitenant van der *Vlerk*.

De vijand liet twaalf dooden met wapens in onze handen; onzerzijds werd de ziekenverpleger *STAATS* gewond."

"Blijkens een van den gouverneur van *Atjeh* en onderhoorigheden, onder dagtekening van 11 April ontvangen telegram, werd bij een patrouille in *Pedië* levensgevaarlijk gewond de tweede luitenant *A. J. D. DE WINTER*; niet levensgevaarlijk gewond werden de europeesche sergeant *VAN DER MOST* en een inlandsche fuselier.

Blijkens een telegram van 12 April, werd in *Pedië* de europeesche sergeant der *mascheusse* *BODE* door een *Atjeh* met een rentjong levensgevaarlijk gewond; de aanrander werd nedergelegd."

minder en minder worden en weldra geheel tot de geschiedenis zullen behooren.

Daarentegen lezen wij elders van eene expeditie naar de *Mentawai eilanden*, om de bewoners te dwingen tot nakoming eener op zich genomen verplichting en van een militaire tocht naar *Quala Simpang*, waarover de *Deli Cr.* zegt:

"Ons bataljon is al aan den slag geweest en heeft in elk geval voeling met den vijand gehad. Uit *Bajan* wordt ons gemeld, dat te *Quala Simpang* een paar mannen zijn aangebracht, die tot dekking van de patrouille hebben behoord. Beiden moeten en paar ongevraagde schotwonden hebben gekregen.

Volgens berichten zouden de *Atjehers* getracht hebben de dekking 's nachts te overvallen, helgeen door de waakzaamheid der troepen mislukte. De vijand werd geheel teruggeslagen. Dit geschiedde op 2½ à 3 dagmarchen landwaarts in. De verliezen van den vijand zijn onbekend.

Van de hoofdcategorie is nog geen bericht ontvangen. Omtrent *Djambi* zijn de laatste berichten, volgens een telegram van den resident van *Palembang* dd. 10 April:

"De colonne van de *Boven Tambesi* keerde 6 dezer op *Soeroelangoen* terug; na 20 Maart zijn geen vijandelijkheden meer voorgevallen. Uit *Tandjong Gagah* werd in verschillende richtingen en stroomopwaarts tot *Mocara Enom* gepatrouilleerd.

De hoofden van *Rantau Gedang* en *Serok* meldden zich; eerstgenoemden verleenden hulp bij transport van vivres. De *Rio Pemoentjak* van *Fandjong Gogok* zou bij een gevecht op 29 Maart geneueveld en de *Depoti Loesoh* gewond zijn."

Iets over onze specerij-eilanden: Banda en Amboina.

(Vervolg.)

Van den Molukschen archipel zijn de voornaamste eilanden:

Het reeds genoemde *Banda*, verder *Amboina*, *Boeroe*, *Saparoea*, *Haroekoe* en *Noessa Laut*.

De laatste drie eilanden heeten te samen de *Ulyassers*. Verder nog *Ceram*, *Ternate*, *Tidore* en *Halmahera*. Behalve *Banda* liggen vele dezer eilanden onder den wal van het groote eiland *Ceram* en worden bebouwd door *Alfoeren*, die voor een deel toegankelijk zijn voor de hun door ons aangeboden beschaving, d.z. de strand-*Alfoeren*, doch voor een ander deel nog onbeschaaft zijn gebleven, en zich schuldig maken aan het koppensnellen, d.z. de berg-*Alfoeren*.

IJzingwekkend zijn de verhalen, die nog steeds de ronde doen over de strooptochten der woeste *Alfoeren*, wien het te doen is om koppen, ongeacht of deze toebehooren aan een in eerlijken strijd verslagen vijand, dan wel aan verraderlijk vermoorde wezens, niet uitgesloten argelooze kinderen, jongens of meisjes.

Hun adat brengt mede, dat zij een zeker aantal koppen kunnen toonen aan de hen wachtende bruid, die hen zou afwijzen, indien zij dit niet konden. Na deze kleine aardrijkskundige uitweiding keeren wij naar *Ambon* terug.

De stad ligt aan de baai. Elf vrij goede wegen voeren van de beneden stad naar het hogere gedeelte. Daar bevindt zich de woning van den resident.

Zijn huis, "Batoe Gadja" geheeten, ligt schilderachtig aan den voet van 't gebergte.

De namen der straten klinken den pas aangekomen *Hollander* goed in de ooren:

Zoo heeft men b.v. de *Olifantsstraat*, de *Groene Geuzenstraat*, de *Paradijsstraat*, *Mardika* (*Mardijk*) enz. Ook treft men onder de *Ambonsche* burgerij vele *Hollandsche* namen aan, als *Pieterse*, *Hendriks* enz.

Vóór de aardbeving hadden de huizen reeds een onaanzienlijk voorkomen, vele woningen zijn nu herbouwd en zal men daarvoor wel minder massieve bouwmaterialen hebben aangewend, dan vóór de catastrofe.

Op *Ambon* wonen nog afstammelingen van *Dipo Negoro*, die door ons Gouvernement onderhouden worden.

De *Christen Ambonees* is trotsch op zijne kerk, die trouw door de bevolking bezocht wordt. Ik weet niet, of al die devotie diep gevoeld is, dan wel, of meer uiterlijk vertoon hier in 't spel is.

Een feit is 't, dat 't ambt van predikant op *Ambon* geen sinecure is en de dominie er heel veel zielen kan winnen voor het Koninkrijk Gods.

Eigenaardig is 't, het ruischen der rokken van de kerkgaande schoonen te hooren, die hetzij in 't zwart, of in 't wit gekleed, het kerkboek, gewikkeld in de hagelwitte zakdoek, in de hand houden.

De mannen zijn voor deze plechtige gelegenheid altijd in het specifiek *Ambonsche* zwarte pak gestoken. De aandacht schijnt verband groot, zelfs wanneer de predikant in het Nederlandsch preekt.

De twee hoofdgroepen der bevolking zijn: de eigenlijke *Ambonees* en de *Slammen*.

De eersten belijden den *Christelijken*, de laatsten den *Mahomedaanschen* godsdienst.

De eigenlijke *Ambonees* en de *Slammen* vermengen zich niet; de band tusschen deze op hetzelfde eiland geboren is zeer los.

Door eene, misschien toevallige, misschien opzettelijke groepeerings der *Christen* en *Slamsche* *Negorijen* wordt het evenwicht tusschen deze uiteenloopende rassen vrij wel bewaard en heerscht er, naar het uitzien althans, vrede tusschen hen.

Ook *Chinezen*, die 't tijp van hun neus vertoonen, waar *Nederland* zijne vanden ontplooit, zijn er van ouder tot ouder ingebergd.

Vóór de aarbeving vond men een paar rijke *Chinezen*, waaronder de kapitein *Chinees*, op *Ambon*.

Na die noodlottige gebeurtenis geloof ik niet, dat het gele ras er in goeden doed verkeert.

Saparoeezen, die veel gelijkens vertoonen met de *Ambonees*, zijn afkomstig van het dicht bij *Ambon* liggende eilandje *Saparoea*.

Ook zij belijden den *Christelijken* godsdienst. Zij steken naar *Ambon* in vrij grooten getale over en bieden aan de *Europeesche* ingezetenen hunne diensten als huisbedienden aan.

In deze hoedanigheid munten zij wel niet uit, maar voldoen toch beter, dan hunne *Amboneesche* broeders en zusters.

De liefde voor zijn eiland blijft den *saparoeezen* lang bij en ieder jaar, gewoonlijk in denzelfden tijd, worden de *Europeesche* familiën opgeschrikt door de mededeeling hunner huisbedienden, dat zij verlof vragen om gedurende eene maand naar hun land te gaan.

Die maand vakantie blijkt dikwijls een wegblijven voor goed te zijn. Maar . . . weigert men, dan gaan ze toch.

Eene eigenaardigheid is, dat eene *Amboneesche* familie nimmer mannelijke *Christen* bedienden houdt, wel *Christen* meisjes. Hierdoor worden vrijerijen voorkomen, want een *Christen* meisje geeft zich nooit af met een *Binongkorees* of *Slam*.

De *Binongkoreesche* bediende is bruikbaar, wel niet zoo helder als een *Europeaan* dit wenschen zou, maar hij is arbeidzaam en kan tegen een stootje.

De *Binongkoreezen* zijn afkomstig van het eiland *Binoenko* bij *Saleir* (in de nabijheid van *Celebes*). Velen verlaten uit nooddrift hun geboorteland. Gebrek aan voldoende water vooral, drijft hen voort en zóó komen er velen op *Ambon*, waar zij gewoonlijk een armoede, doch werkzaam leven leiden. Zij zijn als werkracht daar zeer welkom. Tot hoog in het gebergte vindt men de *Binongkoreesche* hut, gewoonlijk omgeven door een wortelgewas, *Ketela* genaamd.

Eene eigenaardige en geliefde instelling op *Ambon* is het houden, zelfs reeds door slechts eenigszins goeden, van *Anak Piara* d. w. z. kinderen, die worden aangenomen en opgevoed.

Deze kinderen, jongens of meisjes, van *Christen* ouders worden door de vrouw des huizes, soms met overvloedige weelde, gekleed en gevoed.

Hoe netter uitgedoscht, hoe meer zulks wijst op den welstand der *njonja* of toean. Gewoonlijk hebben deze *luxe-kinderen* het goed, ofschoon zij moeten werken voor den kost.

Trouwen zij uit het huis hunner meesters, dan worden zij door deze gewoonlijk van een flinken uitzet voorzien. Nu ik u iets van de bevolking verteld heb, kan ik hier ook het een en ander over eigenaardige gebruiken en gewoonten mededeelen, die nergens anders in onze Oost voorkomen.

In de eerste plaats dan het z.g. "laribini" (weglopen van meisjes).

De *Ambonees* schaakt, zoo genaamd, gaarne zijne aanstaande levensgezellen. Dit is echter louter eene formaliteit, want de naaste familie is gewoonlijk reeds lang bekend met dezen stillen minnehandel.

Op zeker avond zal echter het heldenfeit verricht worden.

Als een dief in den nacht, ontvoert hij zijne aanbedene uit hare nederige stulp en geeft, na de pleging van 't feit, door zekere teekens, gewoonlijk door het lossen van een schot, daarvan aan de nabestaanden van het meisje kennis.

De z. g. in hunne eer aangetasten, spoeden zich dan naar de woning van den trouwlijgen vrijer en weldra zitten allen vreedzaam op het geluk van 't aanstaande paartje een flinken teug sagoweer te drinken. Over de sagoweer, een bedwelmende drank, straks nader.

Nu nog iets over een *Amboneesch* huwelijk: Hierbij wordt door man en vrouw veelpr onklust aan den dag gelegd.

Heeft men geen pronkgewaad in eigendom, dan wordt dit gehuurd.

Eveneens de nimmer bij eene bruid ontbrekende juweelen en verdere versierselen.

Het huwelijk wordt voltrokken door den ambtenaar van den burgerlijken stand en daarna kerkelijk door den predikant, in de ruime kerk, ingezegend.

De bruid is door hare opzichtige kleeding in onze oogen verre van mooi uitgedoscht, maar, dat moet nu éénmaal zóó en niet anders zijn.

De bruidegom, gestoken in een zwart laken pak, van *Europeeschen* snit, al is die ouderwetsch, tracht zich het voorkomen te geven van een "voan Blanda" (*Hollandschen* heer), door 't aannemen eener zweriger houding en het zetten van een erg deftig gezicht.

Kan deze tocht naar stadhuis en kerk, noodig tot het aangaan van een *Christelijken* huwelijk, per as, d. i. met een rijtuig geschieden, dan is het paartje in de wolken.

Deftigheidsvertoon zit den *Ambonees* in het bloed. Nog niet zoo heel lang geleden echter was *Ambon* geen of slechts weinig rijtuigen rijk.

Voorheen was de draagstoel in gebruik, vooral in den slaventijd, toen ieder welgestelde een aantal slaven had en een of meer dergelijke vervoermiddelen.

Edoch, de slaven zijn afgeschaft en de draagstoel wordt alleen nog gebruikt bij tochten over de bergen. In 1886 waren een twaalftal rijtuigen ter plaatse.

De ijdelheid van den *Ambonees* komt ook uit in eene zekere nationale vertooning, nog afkomstig uit den *Portugeschen* tijd.

De tijd, waarin deze vertooning op den publieken weg en op de erven der woningen plaats heeft, is in de maand *Februari*.

Deze pret wordt genaamd "Tjakeba" en bestaat in het vormen van optochten, waarbij de deelnemers gekleed zijn in admiraals-uniformen, voorzover betreft hen, die de rol van *Cavalier* moeten vervullen en zij die als dame moeten optreden, zijn uitgedost in fantastisch opgeshikte pakjes.

De deelnemers zijn allen volleerde dansers en zij trekken, voorafgegaan door muziek, onder het blazen eener opwekkende quadrille door de stad rond.

De ingezamelde foien dienen straks ter bekostiging van eene rijke hoeveelheid sagoweer, om de droogge worden keelen flink te kunnen besproeien.

Dansen heet op *Ambon* "menariën".

Welke *Ambonees* is niet verzet op *menariën* en wie is daar geen held in?

Van 's avonds tot 's morgens vroeg wordt er *gemenarië* en sagoweer gedronken.

Sagoweer is een brouwsel, waarvan de *Ambonees* groote hoeveelheden kan veroberen, maar dat voor den *Europeaan* zeer gevaarlijk is, vooral als hij er aan verslaafd raakt. Het vocht heeft een onoogelijk, ja zelfs vies uiterlijk.

Het wordt getapt uit de bloemspruit van de sagopalm en door toevoeging van een soort bitterhout tegen bederf gevrijwaard.

De *europeesche* soldaat, die aan 't overmatig drinken van sagoweer zich overgeeft, is erger dan een dronkaard en ontelbaar zijn de voorbeelden van algeheelen ondergang van zulk een individu.

De ijdelheid van den *Ambonees* komt ook uit in zijn zucht om een schrijversbaantje machtig te worden. Zij zijn dan, al is het traktement nog zoo klein, mijnheer!

Overigens schrijft en leest iedere *Christen* *Ambonees*. Tot het opdoen dezer kennis is in de stad een z.g. *Ambonsche* burgerschool, eenig in zijne soort in heel Indië. Daar wordt getracht heel wat kennis in de niet zeer bevattelijke hoofden te prenten.

Ik ergerde mij zelfs eens, toen ik, de school voorbijgaande, den meester aan die kleinen, die Indië nooit zullen verlaten, de namen der *Scandinavische* elven (*rivieren*) hoorde instampen.

Soldaat worden, is mede het doel van vele *Amboneezen* en zij vormen, het moet tot hunne eer worden gezegd, een sieraad van het *Indsche* leger.

Ten allen tijde hebben zij *Nederland* in de gelederen gediend en een onbruikbaar sujet op zijn eiland, wordt dikwijls in het leger, te velde, een hoog geschat element.

Verlaten zij het eiland niet, 't zij als soldaat of op andere wijze, dan vallen zij op den voorgeschreven tijd in de termen om schuttersdienst te vervullen.

De *Ambonsche* schutterij is best; orde en tucht worden in hare gelederen goed onderhouden. Door haar worden vele wachten betrokken.

De schutters worden aangevoerd door hunne eigene officieren en zulk eene officiersplaats machtig te worden is eene aantrekkelijkheid voor hen, die zich eenigermate als "burger" voelen.

Tijdens mijn verblijf op *Ambon*, had de *Militaire-Commandant* twee schrijvers, die officier waren; op

ADVERTENTIËN.

Assurantie Maatschappij tegen Brandschade en op het Leven

DE NEDERLANDEN van 1845.

Kantoren: 's-Gravenhage, Kerplein, hoek Prinsestraat. — Amsterdam, Sophiaplein. — Rotterdam, Zuidblak 21 (Beursplein). — Breda, Prinsestraat. — Haarlem, Kruisweg 70 c. — Nijmegen, Inde-Betuwastraat 8. — Groningen, Akerhof, hoek Akerstraat. — Zutphen, IJselkade.

Hoofd-Directie te 's-Gravenhage: CAREL HENNY, Directeur; Mr. J. J. HENNY, Adj.-Directeur.

Kapitaal . . . . . f 4,000,000
Reserves ult. 1901 1,318,000
Betaalde brandschaden tot ult. 1901 - 23,902,000

Verzekering tegen BRAND- en INBRAAK-schade tegen vaste en zeer billijke Premieën, zonder Inzeggelen of Nabestellingen.

P. G. DUNGELMANN,

Hoogstraat 34 — Telefoon n°. 94,
's-GRAVENHAGE.

Specialiteit in fijne Worts- en Vleeschwaren.

EXPORT NAAR DE INDIË
onder garantie van goede overkomst.

Pension le Rang

LINNENBRINK,
Parkstraat N°. 26 Arnhem.

TE HUUR tegen 1 Juni met Pension eene extra groote, net gemeubeleerde Suite Zit- en Slaapkamer,

voorzien van alle gemakken, desverlangd met nog eene aparte Logeerkamer er bij. Alles op 1e Etage, bijzonder geschikt voor Familie voor tijdelijk of voor geregeld.

Verlofgangers in Amsterdam.

Voor 60 pCt. van den inkoopsprijs of ongeveer f 550.— ter overname aangeboden, in September 1902 of later, een eenvoudige

Inboedel,

twee jaar geleden nieuw gekocht voor eene groote familie uit Indië. Desverkiezende ook overtomenen de huur der woning, zijnde een ruim benedenhuis, nabij het Leidscheplein, huurprijs f 500.— 'sjaars. Reflectanten wenden zich tot Bureau dezes onder motto "INBOEDEL".

Pension.

Trompstraat 342, Gem. Appart.
Gelegenheid tot dineeren, à f 1 p. persoon.
Gelegenheid tot baden.

Kerrypoeder in flacons à f 0.15 en f 0.25.
Kina-Elixer in flacons à f 0.15 en f 0.25.
Odol per flacon f 0.60.
Eau de Botot per flacon f 0.65.
Eau de Quinine per flacon f 0.65.
Eau dentifrice per flacon f 0.65 f 1.00 f 1.50.
Jachtwater (hoofl-eau de cologne) per flacon f 0.40.

Cascara tabletten per flacon f 0.40.
Saccharine tabletten per doosje f 0.10.

en verdere specialité's, benevens alles op het gebied van verbandstoffen, ziekenverplegingsartikelen en huishoudelijke artikelen enz. steeds verkrijgbaar tegen zeer billijken prijs bij

A. S. Bleekrode,
Assist.-Apotheker.

PRINS HENDRIKSTRAAT 97.

Amateurs-Photographen worden attent gemaakt, dat steeds alle chemicaliën en oplosingen voor Photographie voorhanden zijn.

OVERHEMDEN

NAAR MAAT.

Gloster
CHEMIST.
HOOGSTRAAT 25/26. DEN HAAG.

Grootste Keuze.

Franco levering door het geheele Rijk

Th. A. A. SIMONIS,
Groenmarkt 34,
over de PRINSESTRAAT
DEN HAAG.

VERHUIZINGEN

onder garantie.

Bergplaats voor Inboedels
(GARDE-MEUBLE)

VERPAKKING

(Emballage)
van alle soorten van goederen ter verzending door de geheele wereld.

DE GRUIJTER & Co.

AMSTERDAM, DEN HAAG, ARNHEM.
Leidschekade 70. Westeinde 48. Parkstr. 70/71.

Uit JAVA'S BINNENLAND.

Boeka: „Een Koffieopziener”.
Prijs: Ingenaaid f 2.90; gebonden f 3.50.

Boeka: Pih Troeno.
Prijs: Gecartonneerd f 3.90.

(Zie: Boekaankondiging in „Het Koloniaal Weekblad” No. 23 van 14 Nov. 1901 en No. 5, 18 April 1902).

Uitg. van F. VAN ROSSEN, Amsterdam.

Eduard Pelger,

„La Haye”

Chapellerie
Civile et Militaire

N° 39 Prinssestraat N° 41.

PORT-, SHERRY,
MADEIRA en
fijne TAFEL-
WIJNEN

ZIJN
alom
bekend.

HEERENGRACHT 3-52,
Den Haag.

Succursales: UTRECHT, LEIDEN.

„De wijnen van dit huis zijn verkrijgbaar bij den heer „B. DE BAS & Co.” te Batavia, Hoofdagent voor West-Java.”

Correspondentie te adresseeren aan:
Maison Antonio Aguilar.

**Te koop gevraagd
een of meer**

Javaansche Maskers

bij voorkeur uit Solo.

Aanbieding te adresseeren onder
lett. M aan de uitgevers van
het Koloniaal Weekblad
Haagpoort 4.

Aangekomen
eenige witte
Chineesche
Schape-
vachten.

175 x 85 c/m.

f 7.--

Zeldzaam
mooi.

VAN VEEN's Theehandel,

33 PLAATS, 's-GRAVENHAGE.
Telefoon 981.

SCHEVENINGEN, 109, Badhuisstraat.
Telefoon 4161.

Pension Buchner.

Laan van Meerdervoort 198,

hoek PERPONCHERSTRAAT,

Den Haag.

Ook Logies per dag.

Tandpoeders, Tandwaters, Tandborstels
Teerzeep van Mouson.
Creolinzeep van Pearson.
Toiletzeepen van Eekelaers.
Sanders Medicinale zeepen.

De beste soorten steeds voorradig bij

Mej. E. DE LEEUW,

PRINSESTRAAT 42, DEN HAAG.

HAAGSCHE MUZIEK-HANDEL
HOFSPIJ N° 97.

ENDERLÉ en OOSTERVEEN
HOFSPIJ N° 97.

Haagsch Publiciteits Bureau
Gebouw Mercurius
NOORDEINDE 33.

Plaatsing van annonces in
alle bladen der wereld.
Voor de **INDISCHE BLADEN**
vraag men de
bizonde voordeelige voorwaarden

JAC. MOULIJN,

Opticien, Instrumentmaker,
2e Wagenstraat 95, Den Haag,
TELEFOON 704.

BRILLEN en PINCE-NEZ.

Voorschrift van Heeren Doctoren.
Artikelen voor Ziekenverpleging, Verbandstoffen,
Breukbanden, Suspensoirs enz.
Aanleg en onderhoud van
TELEFOON en ELECTRICHE SCHELLEN.

Gevestigd

het **MAGAZIJN** van

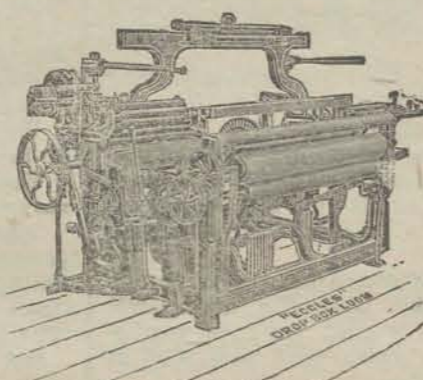
Kantoor-, Schrijf- en Teekenbehoefden, Luxe-, Reis- en Toiletartikelen.

FIJNE LEDERWAREN ENZ.

Hoogachtend

L. GRIJSELS,

PIET HEINSTRACHT 112.
(tegenover de Van Galenstraat.)

Uitsluitend
Witte Goederen
—
Uitzetten.
—
Luiermanden.
—
Uitrustingen.

Natuur wollen
Ondergoederen.
—
Tricot Goederen
VAN
JANSEN & TILANUS,
FRIEZENVEEN.

Ver, Linnen en Katoen Industrie

„TWENTHE”

Piet Heinstraat 45, Den Haag.

NB. Men gelieve ons fabriek niet te verwarren met het gewone
fabrieksgoed, daar zowel Dames-, Heeren- als Kindergoed
lieft naar in te leveren modellen keurig gemaakt wordt, en
daarvan zoo noodig eerst een geregen pasmodel gegeven wordt.

Prijscuranten en informatiën betreffende de uitrustingen voor Oost- en
West-Indië worden verstrekt door de Informatiebureaux van de Vereeniging
„OOST en WEST” Heerengracht 4 den Haag- en te Weltevreden.

Export. Engros. Detail.

Het Garen- en Bandmagazijn

DE KATOENBAAL

Vertegenwoordiger van **Dr. LAHMANN's Reformkleeding.**

Noordeinde 15-17a, Den Haag.

De Firma belast zich met de verzending van alle artikelen naar
OOST of WEST, en garandeert goede, ongeschonden aankomst.
Bij eventuele bestelling wordt dringend verzocht mede te
deelen of men handelaar of particulier is.

Handelaren geven tevens referentiën op.

H. M. HARTMAN, Den Haag.

MAISON de BRODERIES et de DENTELLES.

Madlle P. Ch. HOEK,

8 BAZARSTRAAT 8, LA HAYE.

Grand choix.

Prix modérés.

Lingerie fines, Rideaux Suisses, Mouchoirs etc.

TROUSSEAUX et LAJETTES.

F. H. BOTHE,

21, VEENSTRAAT - DEN HAAG.

SPECIALITEIT IN

GEKLEURDE, ZWARTE en CRÈME STOFFEN.

Nouveautés voor elk seizoen.

STEEDS GROOTE ASSORTEMENTEN.

BILLIJKE PRIJZEN.

Heerenkleeding-Magazijn

„DE ADELAAR”,

Spuistraat 31, DEN HAAG, over de Passage.

INTERC. TELEFOON No. 1199.

Specialiteit in **PRIMA QUALITEIT KLEEDINGSTUKKEN.**

voor HEEREN en JONGEHEEREN, in elke taille groote keuze.

In Kinderkleeding hebben wij steeds een uitgebreide keuze der nieuwste modellen voorradig.

Steeds Nouveautés in Stoffen en Modellen.

Grootste inrichting voor **KLEEDING NAAR MAAT** 1e Etage.

UNIFORMEN, LIVEREIEN, AMBTSGEWADEN.

Uitrustingen voor Oost en West.

Tailleurshuis 1e Rang.

De WONINGGIDS voor 's-GRAVENHAGE

met verschillende „plans”.

Uitgave der firma **Dussel en De Leeuw, Prinssestraat 32.**
Met medewerking van Mr. J. LAST, adv. en proc. en Th. ANEMA, architect.
Verschijnt van af heden **3 maandelijks met wekelijksch supplement.**

In deze gids worden behandeld allerlei onderwerpen in het burgerlijk en maatschappelijk leven van praktisch belang.

Abonnementsprijs f 2.50 per jaar. Afzonderlijke nummers f 0.25.

Abonnementen worden aangenomen en afzonderlijke nummers verstrekt Prinssestraat 32
Ook ligt deze gids op de **informatiebureaux** der Vereeniging „Oost en West” te 's-Gravenhage en te Weltevreden te beschikking van belangstellenden.

IN ROBES

Fransche Coupe.

Maison L. Carrière „Seatio”.

Reform kleeding
naar keuze.

SPECIALITEIT IN INDISCHE KLEEDINGEN.

Attesten ter inzage. **113, Van Swietenstraat 113, Den Haag.**

Vereeniging **OOST en WEST**
Afdeling 's-Gravenhage.

Aan het **Bureau Heerengracht 4**, zijn van 10-12 en van 2-4 uur,
inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken.
Men kan die inlichtingen ook per brief vragen aan den Secretaris der 3de Commissie,
den heer G. C. A. DE WITT, de Perponcherstraat n°. 93.

Een gep. Onderofficier O.-L. Leger voor in-casseering, oppasseren huishoudster.	Een Heer voor administratieve be-trekking of magazijnmeester.
Een modiste die werk in Oost-Indië zoekt.	Een Heer voor Corrector aan eene drukkerij.
Een Dame die lessen geeft in Noorsch, Zweedsch, Duitsch en Italiaansch.	Een Dame voor waarnemen van een huishouden en naar Indië gaan.
Drie jonge Dames voor Juffrouw van Gezelschap. Eene ook voor lectrice.	Twee Dames om bejaarde dame ge-zelschap te houden.
Twee bekwame linnennaaiers.	Een Dame zoekt plaatsing als Stenograaf, ook voor les geven.
Gewezen Sergeant in W.-I. voor portier, looper of huishoudster; kan ook copieerwerk verrichten.	Een jonge Dame zoekt een t'huis zonder salaris bij eene dame om deze in de avonduren gezelschap te houden; kan in 4 talen voorlezen en maakt muziek.
Twee jonge Dames die als Gouvernante of Bonne naar Indië willen.	Twee Dames om met eene familie op reis te gaan; waarvan de éne Hollandsch, Duitsch, Fransch en Engelsch spreekt, hebben veel gereisd.
Een Dame gew. onderwijzeres in Indië voor les geven aan of opvoeden van kinderen.	Eene Juffrouw voor Depôthoudster.
Een gegageerd Onderofficier der Genietroepen zoekt een betrekking voor loopend be-heer; schrijfwerk of eene eenvoudige admini-stratie; ook kantoorwerk in die richting.	Een bekwaam machinist machine bankwerker voor plaatsing in Oost- of West-Indië.
Eene dame voor 't les geven aan spraak-gebrekkigen.	Een gew. O.-I. ambt. voor adm. betrekking.
Een Dame les geven in teekenen en portrettschilderen.	Eene Dame v/h maken van fijne handwerken.
Een geroutineerd boekhouder 5 jaren als zoodanig in een hotel te Parijs werkzaam. Is tevens correspondent in de moderne talen. Uitmuntende referentiën.	Een Dame voor administratieve be-trekking.
Eene Dame voor pianoles.	Gevraagd dochters van oud-Indiërs genegen om als kinderjuffrouw met familie naar Indië te gaan.

Inteekenbiljet voor niet-leden.

Ondergeteekende

wenscht *Donateur-trice*
Lid te worden van de Vereeniging „Oost en West” tegen betaling eener jaarlijksche contributie van f _____ of door eene gift in eens van f _____

H. ndteekening en volledig duidelijk adres.

den _____

NB. Contributie van f 5 of gift in eens van f 100 voor Donateurs.
Voor Leden contributie tot een minimum van f 1.-- 'sjaars.
Om 't orgaan te ontvangen moet men minstens f 1.50 'sjaars betalen.
Doorslaan wat men niet wil.

De 's-Gravenhaagsche Boek- en Handelsdrukkerij voorheen Gebr. Giunta d'Albani,

dat bureau waren zij de ondergeschikten van den Luitenant-Adjutant, maar onder de wapens zijns gelijken.

Zoals ik reeds zeide, gedurende tal van jaren werden Amboneezen voor het leger aangeworven.

Ik betwijfel echter, of dit een zegen voor het eiland te noemen is.

Het goede mannelijke deel gaat daardoor weg en komt, of niet terug, of eerst op ouden leeftijd, dikwijls ziekelijk, gebrekkig, verminkt, vervreemd van 's lands gebruiken.

De zwakelingen blijven dan over en deze stand van zaken doet zijn invloed gelden in het huwelijksleven.

(Wordt vervolgd.)

INGEZONDEN.

Mijnheer de Redacteur!

Met aandacht las en herlas ik het antwoord van Mr. van Haren, op hetgeen de heer Pierson geschreven heeft ter verdediging van den Javaan, die van luiheid beschuldigd wordt. (Zie K. W. No. 7)

Aangezien ik het volkomen met u eens ben, dat de beoordeeling van een geheel volk, of het al dan niet hij is, zeer zeker een belangrijk onderwerp is, zoo zij het mij vergund, u mijn meening kenbaar te maken over het artikel van Mr. v. H., van Vrijdag 2 Mei II.

Mr. v. H. zegt, dat hij speciaal den Javaan heeft leeren kennen op Midden-Java. Ook ik heb mijn onderzochtingen voornamelijk in dat gewest opgedaan, zodat wij hier over éénzelfde volk, uit dezelfde landstreek, oordeelen en er dus van verwarring, wat betreft verschil van volkskarakter, geen sprake kan zijn.

Als advocaat met een omvangrijke en drukke praktijk, te Semarang gevestigd, zal een ieder, die maar eenigszins op de hoogte is van de toestanden op Java, dadelijk willen en kunnen aannemen, dat de heer v. H. niet alleen aanraking met Jav. huisbedienden, maar ook met Jav. landbouwers, beamtten, ambtenaren, handwerkslieden en handelaren gehad heeft.

Ik neem zelfs aan, dat Mr. v. H. veelvuldige aanraking met die verschillende categorieën van inlanders gehad heeft.

Nu rijzen echter bij mij direct de vragen op, die ik den lezer van uw blad ter beantwoording wil overlaten:

Hoe en van welken aard kan de aanraking zijn geweest van een Europeesch rechtsgeleerde, die een zeer drukke praktijk heeft, met de verschillende elementen der Javaansche samenleving?

Kan de betekenis dier aanraking gelijk gesteld worden met die van de heeren van Heutz en Pierson?

Mr. v. H. noemt de ondervinding, welke deze heeren opdeden, eene eenzijdige.

M. i. is het echter niet twijfelachtig, dat de aanraking van een ambtenaar, in zijn verschillende qualiteiten met alle inlandsche elementen, inderdaad een veelzijdige mag genoemd worden. De heer Pierson daarentegen oordeelt als oud ingenieur, alleen over den Javaan als werkmans.

Hoe 't ook zij, beide heeren hebben door grondige kennismaking de noodige ervaring opgedaan, die hen recht tot oordeelen geeft.

Waarom men den dessamen of landbouwer gewoonlijk als grondtype van het Javaansche volk neemt? Om de eenvoudige en Mr. v. H. toch ook niet onbekende reden, dat 4/5 van het Javaansche volk bestaat uit landbouwers en de andere bestanddeelen te zamen slechts 1/5 van 't totaal tellen.

Bij elke werkzaamheid zal een Javaan steeds onwillekeurig ons spreekwoord gedaghtig zijn: „Haastige spoed is zelden goed“, of: „die te hard van stapel loopt, heeft veel kans, dat hij niet vol zal kunnen houden“.

In zijn geheele wezen, in 't opnemen van 't leven, is de Javaan kalm, volhoudend en geduldig.

Onze haast, onze drift, ons zoo spoedig mogelijk willen bereiken van een beoogd doel, begrijpt een Javaan niet en veroordeelt die in den Europeaan.

Is 't nog noodig als bewijs van die stelling aan te voeren, dat men door haast en drift een Javaan, van welke categorie ook, geheel van streek brengt?

Zoo dikwijls is zijn oordeel over den Europeeschen heer of dame 't volgende: „Bendorokoe koewi atiné bedjik, tapi kapan metoe gogoepe, kon njamboet gawé dojo-dojo, pikirankoe badjoet was nassan, rasané awak wél wéllan“. Vrij vertaald beteekent dit: Mijn baas is goed, maar wanneer zijn haast voor den dag komt en ik met 't werken gejaagd word, zoo gevoel ik mij zeer zenuwachtig en beverig.

't Oordeel over een goeden, kalmen Europeeschen werkgever, die 't volkskarakter kent, luidt daarentegen aldus:

die Chineeschen tuinman leverde, dan nog zou hij 't niet in zijn gedachten hebben gekregen, om dien Javaan een salaris van f40 per maand toe te kennen. Hij neme dit niet als verwijf op, want allen, zonder uitzondering, met de regering aan 't hoofd, houden wij wel degelijk rekening met den eenmaal aangenomen loonstandaard voor iederen landaard.

Overal en in elken werkkring heeft men soorten van menschen en werklieden, 't normale is toch, helaas nog, dat de mensch liever lui dan moe is. Wanneer 't gewone type van 't Europeesche ras arbeidszaamheid, plichtsbef en werkkraft aantoon, waarom wordt dan steeds in alle takken van dienst, de stipte vervulling van een taak, een plicht, zelfs bij den hoofdambtenaar, door zijn baas en door de regering buitengewoon beloofd?

Als zoo'n uiting iets gewoons was, behoefde er immers geen belooing, geen prikkel te wezen.

En toch, wie zou willen en durven beweren, dat de Europeaan lui is?

Individueel, evenmin als volkstammen, kan men allen over één kam scheren. Bij de beoordeeling van een volk moet men wel degelijk zoovele omstandigheden in aanmerking nemen en kan men billijkerwijs van een Javaan op Java onmogelijk evenveel arbeid eischen, als van een Europeaan in Europa.

Waar Mr. van H. zegt, dat 't hem een raadsel is, dat op verschillende ondernemingen en bij aannemingswerken, ook daar, waar goed betaald wordt, goede voeding en behandeling genoten worden, er toch nog gebrek is aan werkkraft, in een land, dat dicht bevolkt heet en waar honger nijpt, daar is mijn bevering:

De erkenning, dat hij die toestanden raadselachtig vindt, is 't beste bewijs, dat hij te weinig tijd heeft gehad, om zich in het volkskarakter en de inlandsche gewoonten in te werken.

Niettegenstaande die raadselachtigheid geeft hij zich toch 't recht, om dat feit op te geven als een der motieven tot zijn oordeel, dat de Javaan lui en traag is.

Voor kenners, als de heeren van Heutz, Pierson en zoovele anderen, waaronder ik mij ook bescheiden rangschik, is 't geen raadsel meer, waarom men in sommige maanden van 't jaar, zelfs voor zeer hooge loonen, geen voldoende werkkraften kan vinden.

Zoodanige schaarschte wijte men niet aan luiheid, maar wel aan eigen onuitstelbare werkzaamheden van den Inlander.

Gedurende de bewerking der sawahvelden en 't beplanten daarna, zoo ook gedurende den oogsttijd is 't op Java overal lastig werkvolk te krijgen.

Daarvan hebben de koffielanden gewoonlijk 't meest te lijden wanneer de groote pluk, bij een te verwachten ruimen oogst, samenvalt met den rijstoogst.

Hoe relatief ook de begrippen van ijver en luiheid mogen zijn, gaat 't toch niet aan, om, over den Javaan 't vonnis uit te spreken, dat hij lui is.

Dit vonnis is des te onrechtvaardiger en nadeeliger, waar het geveld wordt door menschen van positie, die alleen eene oppervlakkige, al is 't ook veelzijdige en veelvuldige, aanraking met den veroordeelde hebben gehad.

U, mijnheer de Redacteur, dank zeggende voor de verleende ruimte, teekent met gevoels van Hoogachting,

Uw di. Dienaar,

WONG-TANI.

WENKEN VOOR INDIË.

Indische Geneesmiddelen.

In het kort en vrij gevolgd naar de „Beschrijvende Catalogus, tevens Handleiding tot de kennis der voortbrengselen van de Nederlandsche overzeesche gewesten“ van het Kolon. Museum te Haarlem.

Ieder, die met de inwoners van onze O.-I. Archipel bekend is, weet, dat zij er slechts noode toe overgaan, onze Europeesche geneesmiddelen te gebruiken, met uitzondering van *Chinine* en *Santonine*.

Evenwel is elk inlander wel bereid om op raad van de *doekoen* (vrouwelijke geneeskundige) tal van door haar op velden en wegen verzamelde geneesmiddelen (meest van planten, heesters, enz. afkomstig), zoowel voor in- als uitwendig gebruik aan te wenden.

Elke *doekoen* heeft hare eigene geneeswijze en recepten.

Ook elke inlander weet van deze of gene plant de wonderdadige geneeskrachten en kan men alzoo aannemen, dat op slechts geringe uitzonderingen na alle aldaar voorkomende planten, van af de zwammen tot de meest ontwikkelde boomen toe, op deze of gene wijze tot in- of uitwendig geneesmiddel aangewend worden.

Ook heeft men vele planten, boomen en heesters, waaruit goede verstoffen bereid worden en waarvan de meesten tevens geneeskrachtige eigenschappen bezitten o. a.:

1. **De Djinten item.**
(*Nigella sativa* L.)
De *Djinten item* of zwarte kummel genaamd groeit niet in 't wild in den O.-I. archipel.

Zij wordt in vele tuinen gekweekt, om het veelvuldig gebruik, dat van hare zaden gemaakt wordt, daar zij een bijna vast bestanddeel van alle tegen *onderbuikziekten* aangewende, samengestelde geneesmiddelen is.

Dit zaad wordt dan ook in bijna alle inlandsche apotheken en op de passers te koop aangeboden, of verkrijgbaar gesteld.

naam van *Takamahaca-hars* officieel (1) bekend was. De zaden van dezen boom bevatten een groote hoeveelheid vette olie, die men door persing er uit verkrijgt. Deze olie heeft giftige eigenschappen en wordt tegen huidziekten, zoals schurft enz. aangewend.

Op Amboina maakt men kaarsjes van de fijngestampte vruchten van den boom, vermengd met kapok, die men dan om de bladnerven van den sagoboom rolt. Synoniemen voor Njamploeng-olie zijn: Huile de Tamman, Ati de Tahiti, Penna Cottay, Pinnay-oil, Ponsed-oil en Bintangoer-olie.

Op Celebes, de Molukken, de Karimata-eilanden, Malabar en Java worden deze boomen aangetroffen. De bloemen zijn aangenaam van geur, worden „Kapoer rantjang“ genoemd en door de Inlandsche vrouwen in het haar gedragen.

De meeldraden of stampers worden „Sari naga“ genoemd. (Pijnappel).

Het hout wordt door de Javanen voor allerlei snijwerk gebezigd, doch het moet daartoe eerst zorgvuldig worden bereid.

4. **M. Tambara maridja.**
(*Brucea Sumatrana* Rsb.)

Onder den naam van *Makassaarsche pitjes* vindt men de zaden van dezen heester niet enkel op Sumatra, zooals de naam aan zou duiden (Br. Sumatrana), maar ook op Java en in de Molukken groeit deze heester-soort.

De pitjes zijn uiterst bitter van smaak en een zeer beroemd geneesmiddel tegen *dysenterie*. De zaden worden daartoe tot poeder gemalen of wel in hun geheel ingenomen.

Waarschijnlijk bevatten deze zaden een *alkaloïde*, (2) dat tot heden toe nog niet in zuiveren staat afgezonderd is kunnen worden. Aan den bast worden *wormmeerdrijvende* eigenschappen toegekend.

5. **M. Genitrie.**
(*Elaeocarpus angustifolius* Bl.)
(*Elaeocarpus serratus* L.)

De zaden van beide deze hooge boomen, welke overal in Indië voorkomen, zijn de bekende genitrie-pitten.

In onze Archipel worden zij in den vorm van rozenkransen of als oorbellen, knoopen enz. of verschillende wijze in goud gevat en als sieraad gedragen. De vruchten zijn volgens Filet eetbaar en *violet-blauw* van kleur. *Genitrie* wordt ook wel *gandatri* (Pijnappel) genaamd, waarschijnlijk afgeleid van het woordje „ganda“ (3) of *gandha* (Skr.).

6. **M. Djaamboe Monjet of Mangga Monjet.**
(*Anacardium occidentale* L.)

Oorspronkelijk hoort deze boom in Zuid-Amerika thuis, maar wordt thans veel op Java gekweekt. De vleezige vruchtsteel, oneigenlijk „vrucht“ genoemd, wordt door den inlander gegeten, evenals de zaadkernen, die zij roosteren en als lekkernij verorberen.

Tusschen de schaal der noot en de zaden is een scherp blaartrekend vocht bevat, dat als *bijmiddel* b. v. op *wratten* wordt aangewend.

Uit den stam vloeit bij insnijding een sap, dat, ingedroogd, de z. g. *Gomme d'acajou* van den handel vormt.

Deze mangga-monjet is ook een zeer liefkoosde lekkernij voor de *apen* of *monjets*.

7. **M. Saga.**
(*Abrus precatorius* L.)

De fraaie rood- en zwartgekleurde zaden van deze slingerplant, die men in Azië, Afrika en ook in Amerika vindt, worden door den inlander als halssnoeren of als gewichtjes tot het wegen van goud gebruikt. Volgens Hasskarl kunnen zij ook geroosterd en gepeld bij de rijst worden gegeten en geven daaraan dan een aangename smaak.

De min of meer slijmerige, zoet-smakende bladeren worden als thee getrokken en gebruikt tegen borst- en buikaandoeningen, ook soms bij *spruu*.

De wortel bezit, nog meer dan de bladeren, een zoeten smaak en wordt in sommige landen als zoethout gebezigd. Verder heeft men nog de *pohon saga* of *saga kajoe*, wier Latijnsche benaming is:

8. **(*Trigonella Foenam graecum* Lam.)**

De zaden van deze plant, die ook in Europa bekend zijn, worden in de veertsenij-kunde bij *dros* enz. aangewend, ook in Indië. (semina foeni graeci.)

9. **M. Kajoe Garoe.**
(*Alocijlon Agallochum* Lam.)

Deze boom, die in Voor-Indië veelvuldig voorkomt en ook op Borneo (Miquel) wordt gevonden, levert evenals de *Aquilaria Agallocha*, het bekende en Indië als reukmiddel zeer gezocht aloëhout.

Uit den stam wordt eene kostbare hars verkregen.

10. **M. Divi divi.**
(*Caesalpinia coriaria* Willd.)

Deze heester behoort oorspronkelijk thuis in Zuid-Amerika.

Hoe langer de Locomotief, dat 't daar met de veiligheid al heel slecht gesteld is, de dieven ontzien thans zelfs de inlandsche ambtenaren niet.

In een vrij kort tijdsbestek werden 3 inlandsche ambtenaren en 1 politie-oppasser voor belangrijke bedragen bestolen, en de dieven loopen nog vrij.

Onze Ingenieurs in het Buitenland. Aan den Heer J. Homan van der Heide, ingenieur der 2e Klasse bij den Waterstaat en 's Lands Burgerlijke Openbare Werken, is vergund zich in de maand Mei of Juni a. s. buiten bezwaar van den Lande voor den tijd van zes maanden ter beschikking van de Siameesche Regeering te stellen.

Ook de ingenieur Gerst, die hier met verlof is, zal eerlang naar Perzië vertrekken, om daar werkzaam te zijn.

En dit in een tijd, dat zulke mannen voor de zoo hoog noodige irrigatie-werken op Java niet te missen moesten zijn!

Drinkwater in het Soerabaja. Met de tijdelijke voorziening in drinkwater te Soerabaja is een aangevang gemaakt, zoo lezen wij in het *Soer. Hbl.* Reeds zijn op verschillende punten in de stad reservoirs geplaatst, die hun water uit de putten te Dermo zullen krijgen en waaruit de bevolking het noodige zal mogen aftappen.

Opium-regie. De schuivers zijn volgens de *Locomotief* in de wolken over het opium door de regie verstrekt. Zij verklaren, dat het gebruik van twee *matas* evenveel uitwerking heeft als zeven *matas* van de opiumpacht. Als zij nu een even groote dosis gebruiken, als ze vroeger gewoon waren van den pachter te nemen, dan merken zij het aanstands, dat ze te veel hebben. Dit heeft ten gevolge, dat de schuivers beduidend minder aan opium uitgeven, dan vóór de invoering der regie.

Vogelmoord. In Venezuela worden ontelbare hoeveelheden vogels ter wille der mode gedood en verhandeld.

Ook in onze koloniën, vooral in het oostelijk deel van den archipel, wordt druk jacht op vogels gemaakt ter verzending naar Europa. Heeft de Regeering er wel eens aan gedacht daar eenig toezicht op te houden, al ware het alleen om het uitroeien van sommige vogels voortaan te voorkomen? Wij vestigen hierop ook de aandacht der Indische Vereeniging tot Bescherming van Dieren, schrijft het *Bat. Nbl.*

Inhoud van Nederlandsche Tijdschriften voor Oost- en West-Indië.

Tijdschrift voor Nijverheid en Landbouw in N.-I. D. I. 64 (1902), afl. V.

J. G. Doorman: Naar aanleiding der jongste tariefverlaging der telegrammen. — De heer J. Faes gehuldigd. — Overzicht van de Koffie-productie der particuliere landen in de verschillende residentien op Java, gedurende de jaren 1898—1901. — Opbrengst der Java-Gouvernements-Koffieoogst 1901. — Overzicht van de Suikerproductie der verschillende residentien op Java, gedurende de jaren 1898—1901. — Jaarverslag der Soekaboemische Landbouw-vereeniging over 1901.

Berichten uit Ned. Oost-Indië van den Sint-Claverbond, 1902, II.

Reisherrinneringen. Dwaars door Sumatra, door Pastoor Kortenhorst. (Vervolg en slot). — Groot-Atjeh en Onderhoorigheden in de tweede helft van 1901, door Pastoor Verbraak. — Brand in de kerk van Larantoea, door Pastoor A. van der Velden. — Een praatje over het bamboe, door Pastoor Timmers. — Het R.-K. Weeshuis te Semarang. Historische schets, door Pastoor Th. van Swieten.

Maandbericht van het Nederl. Zendinggenootschap, Mei 1902.

Kost- en Dagschool voor dochters van Hoofden en aanzienlijken in de Minahassa, te Tomohon. (Uit het Jaarverslag van den Dir. A. Limburg, over 1901).

Tijdschrift voor het Binnenl. Bestuur. D. XXII, April 1902.

F. K. Overduyn: In Memoriam (P. M. Korevaar). J. W. Metman: De „Loemboeng dessa“ in de res. Cheribon. — W. P. D. de Wolf van Westeroede: Vermeerdering der padiproductie door bemesting met dessa-afval. — D. G. Stibbe: Beschrijving der onderafd. Alahan Pandjang (slof.). J. E. Jasper: Inlandsche kleurmethode. — Varia.

Elsevier's Maandschrift, 1902, Afl. 5.

Dr. H. van Cappelle: Bij de Indianen en Boschnegers van Suriname (vervolg). Met illustratiën.

Onze Kleine Bode No. 15.
(Tijdschrift gewijd aan het nuttige werk van den heer J. van der Steur).

Over het verlof naar Europa tot herstel van gezondheid der zusters v. d. Steur en *Kriens*. Hoe v. d. Steur met de zijnen het Kerstfeest doormaakt. Schets eener landbouwkolonie te *Gambang Walow* door A. *Binkhuysen*. Financieel overzicht en oproep aan de Nederlandsche vrouwen om het werk van zuster v. d. Steur waar te nemen.

De Indische Mercur, 25e jaarg. (1902). No. 19.

Scheepvaart en Handel van Nederlands-Indië. — Hemipteren van Celebes. — Surinaamsche brieven XVII. Die Magdeburger Zuckerbörse seit 1816. — Circular Royal Botanic Gardens Ceylon. — Spoorwegen in Nederl.-Indië. — Theecultuur. — Suikerwet in Japan. Bericht van Gehe & Co. — Kina en Kinine. — Bemesting van koffietuinen. De toestand der bevolking op Java. — Bedrog in Ver. Staten gepleegd met in Florida onder schaduw geteelde tabak. — Soekaboemische Landbouwvereeniging. — Indigo-cultuur en fabricage in Britsch-Indië. — Nederlandsche Koloniale methodes. — Centraal Borneo. — Koloniaal Museum. Deli Spoorweg Maatschappij. — Holl. Sociëteit van Levensverzekeringen. — Mjnb.-Mpij. Sibonak. — Vereeniging voor den grooten landbouw in Suriname. — Javasche Courant.

Verzending O.-I. Mail.
VOOR DEN HAAG.

Amsterdam, Nederl.,	23 Mei	6 Juni	11.20 's av.
Rotterdam, Lloyd,	16 "	30 Mei	11.30 's av.
Genoa, Nederland,	20 "	3 Juni	9.15 's av.
Marseille, Lloyd,	27 "	10 "	6.30 's av.
Marseille, Fr. dienst,	17 "	31 Mei	7.45 's av.
Brindisi, Eng. dienst,	23 "	6 Juni	1.— mid.
Napels, Duits. dienst,	26 "	9 "	9.45 's av.

Via Marseille: Suppletorie verzending van brieven, briefkaarten en aangeteekende stukken den dag volgende op den aangegeven maildag te 7.45 's av.

Varia.

Cholera Pangeran Ario Praroe Widjojo, luitenant van den generaal staf, adjutant in buitengewonen dienst van den Gouverneur Generaal, oudste broeder van den Soesoehoenan van Solo, is, blijkens een bij de Regeering ontvangen telegraphisch bericht, aan cholera overleden.

Pangeran Ario Mataram, jongere broeder van den Soesoehoenan is, zooals onze lezers weten, onlangs eveneens aan cholera bezweken.

De keizerlijke familie wordt wel zwaar door de ziekte getroffen!

Breda, MEVR. J. M. J. CATENIUS-VAN DER MEIJDEN. 20 April 1902.

(1) „Officieel“ beteekent hier: in de apotheek voorhanden.
(2) „Alkaloïde is plantaardig loozout.“
(3) *Ganda* beteekent dubbel, en *gandha* is reuk of geur.

ADVERTENTIE.

Haagsche Assurantie-Compagnie
 voor Brand enz. van 1805
 te 's-Gravenhage.
 Kantoor Z.O. Buitensingel 245 b/h. Bezuidenh.
 Directeuren:
 W. F. MASTENBROEK en C. W. VERSTEGE.
 Commissarissen:
 Mr. W. K. F. P. Graaf van BYLANDT
 Mr. J. G. GLEICHMAN.
 A. J. H. VAN KAPPEN.

Miele & Co.
Veenstraat 50
 DEN HAAG.
 Fabriek en Magazijnen
 van duurzaam Verzilverde
ARTIKELN
 VOOR
 Luxe en Huishoudelijk gebruik.

A. A. KNUIJVER & ZONEN,
 Gedempte Raamstraat 11-12,
 'S-GRAVENHAGE.
 Hofleveranciers.

Nederlandsche Fabrik van Borduur-
 en Passementwerken, Galonweverij
 à Jacquard, Photographiën en Teeke-
 ningen van Vaanders, Maconieke
 Artikelen enz. worden franco ter in-
 zage gezonden.
 Zilveren Medaille Wereldtentoonstelling
PARIJS 1900.

HEINEKEN'S

**STOOM-
 JALOE-
 ZIEËN-
 EN**
**ROLLUIKEN-
 FABRIEK**
Wagenstraat 39^a
's-Gravenhage.
ZONNESCHERMEN
MARQUISES
WINKELGORDIJNEN

ISERIEF & Co.
VEENSTRAAT 16/18,
 den Haag.

Magazijn van Garen en Band.
DAMES HANDWERKEN.

Natuur Wollen Oudergoederen

VAN
Jansen en Tilanus.
FRIEZENVEEN.

Gasornamenten

Nieuwe Armen van af f 0.60.
 Nieuwe Schuiflampen met
 Gloeilicht van af f 5.50.
 Nieuwe 3-lichts Kronen met Gloeilicht
 van af f 17.

Surpriselamp
 met zijden Kap en Gloeilicht f 13.50.

Nieuwste systeem,
 met groot nieuw BAD, met 3 jaar garantie
 en kosteloze plaatsing, f 60.
20a, Korte Houtstraat, Den Haag.
 Telefoon 1207.

Lambert Waterreus,
 Sumatrastraat 279, b/d Bankastraat, Den Haag.
 TELEPHOON 317.

Ontvangen: **Versche indische kruiden - kriepiek melindjoe.**
Manissan Bouwatap - assem - king kiet etc.
Adjar tampoeradoek - djerok nipis - temoe temoe.
Gandaria & Salak assien - Sirih - Samballans etc.

B. DERKSEN,
 Brood- en Beschuitfabriek
„De Oude Vette Hen”,
 OPGERICHT 1680.
8, OUDE MOLSTRAAT-DRIEHOEKJES 8,
's-Gravenhage.
 Hofleverancier.
Gewoon- en Luxe Brood, Beschuit, Krentenbrood, enz.
 Geregelde bezorging door alle wijken der Stad en Scheveningen.

Het beste voedsel
 is **BROOD**, wanneer het bereid wordt
 van 1e kwaliteit grondstoffen.
 Om daarvan zeker te kunnen zijn,
 gebruike ieder, de producten van de
Zuid-Holl. Broodfabriek
WALDORPSTRAAT.
 In December wordt 15 pCt. uitgekeerd,
 welk dividend gewaarborgd is.
 Bijzonder wordt de aandacht gevestigd
 op ons allerwege beroemd
ZOET ROGGBROOD.

Koninkl. Nederl. Mandenfabriek en Magazijnen
Firma W. F. VAN VLIET.

Serre-Meubelen en Decoratie.

NOORDEINDE 158.
Volières, Vogelkooien.
 Lange Beestenmarkt 4-6, Den Haag.

Laden en Lossen
 van alle Goederen uit Spoorwagens en Stoombooten
 (onder garantie.)

Commissie en Expeditie. Douaneformaliteiten.

DEN HAAG.
LEIDEN, **GEDEMPTE BURGVAL 8,** **DELEF,**
STATIONSWEG 19. **bij de WAGENSTRAAT.** **21, CHOORSTRAAT.**
 Eerste Modes. **E. v. d. Korst.** Nieuwste Garneering.
MAGASIN de SOLDES.

Grootste keuze **echte LYONSCHÉ ZIJDE** in zwart en gekleurd, ook andere
 kleedingstoffen bijzonder geschikt voor Indië,
voor de helft der gewone prijzen.
 Alle goederen welke niet naar genoegen zijn, al zijn dezelve ook afgesneden,
 worden gaarne omgeruild.
Stalen worden op aanvraag franco toegezonden.

WONINGGIDS voor 's-GRAVENHAGE en OMSTREKEN
 opgemaakt door 't Administratiekantoor der firma
FALKENBURG & Co.
's-GRAVENHAGE, Dennenweg 64,

wordt op aanvraag gratis toegezonden.
 Ook ligt deze gids op de informatiebureaux der Vereeniging „OOST en WEST” te
 's-GRAVENHAGE en te **WELTEVREDEN** ter beschikking van belangstellenden.

Lingeriefabriek
„De Hollandsche Nijverheid”,
LANGE POTEN 20, 's-GRAVENHAGE.

Grootste inrichting tot het leveren van
UITZETTEN en INDISCHE UITRUSTINGEN.
 voor DAMES, HEEREN en KINDEREN.

Daar aan onze ateliers circa 80 naaisters verbonden zijn, zijn wij
 in staat iedere bestelling in elken verlangden tijd op maat te leveren
 en garandeeren wij voor **keurige modellen, nette afwerking**
 en **sterk concurrerende prijzen.**

Goud, Zilver, Diamanten.

**School-
 straat
 No. 7,
 over de Vischbanken,
 DEN HAAG.**

SPIJER.
 Internationale Watch
 en
 Waltham Horloges.
 Atelier voor Reparatien.

Sigaren Magazijn

Korte Poten 21,
D. 't HART voorheen J. J. M. Graaf.
Import Export.

E WEKKER,

Coöperatieve Vereeniging.
Afdeling reformkleeding,
Zeestraat 31. Den Haag.

Zend franco, modellen, stalen en geïllustreerde prijscouranten.
 De poreuse stoffen zijn bijzonder aan te bevelen
 voor Oost- en West-Indië.
Reform-corssetten f 4.50 en f 6.50.
Buste-houders van af 2.50 en hooger.

A. J. MESKER,

MEUBELFABRIKANT.
Hofspui 81, Telefoon No. 240, 's-Hage.

Inrichting voor complete meubileringen, zoowel in koop, als in huur.
 Complete Ameublementen voor geheele huizen, boven- of benedenhuizen steeds voorradig.
PRIJZEN STERK CONCURREEREND.
 Verhuurt mede Gemeubelde boven- en benedenhuizen.
GORDIJNEN. TAPIJTEN.

COSTUMES NAAR MAAT,

Gegarandeerde Coupe.
 Specialiteit in:
 Gekleede Costumes,
 Mantelcostumes,
 Mantels,
BLOUSES,
PEIGNOIRS,
 Costuumrokken.
 GROOTE KEUZE in:
Zwarte en Gekleurde JAPONSTOFFEN.

Stoomvaart-Maatschappij

„ROTTERDAMSCHÉ LLOYD”

Maidienst tusschen Rotterdam en Nederlandsch-Indië

in verbinding met de diensten der
Koninklijke Paketvaart-Maatschappij

	van Rotterdam.	van Marseille.	te Port-Saïd.	te Padang.	te Batavia.
Oengaran	17 Mei	29 Mei	8 Juni	22 Juni	24 Juni
Gedé	31 " "	12 Juni	17 " "	6 Juli	8 Juli
Sindoro	14 Juni	26 Juni	1 Juli	20 " "	22 " "
Salak	28 " "	10 Juli	15 " "	3 Aug.	5 Aug.
Lawoe	12 Juli	24 " "	29 " "	17 " "	19 " "
Ardoeno	26 " "	7 Aug.	12 Aug.	31 " "	2 Sept.
Soembing	9 Aug.	21 " "	26 " "	14 Sept.	16 " "
Goentoer	23 " "	4 Sept.	9 Sept.	28 Sept.	30 Sept.

* Dubbel schroefstoomschip. 1e klasse midscheeps. 2e klasse in de campagne.

De Hoofd-Agenten: **Ruys & Co., Rotterdam.**

De Agenten: **Eijksnuyters & Tromp, Anna Paulownastraat 1 d, 's-Hage.**

De 's-Gravenhaagsche Boek- en Handelsdrukkerij voorheen Gebr. Giunta d'Albani.